

“УЛУҒ ХАЛҚ ҚУДРАТИ ЖЎШ УРҒАН ЗАМОН”

Президент Шавкат Мирзиёев 14 апрель куни глобал инкироз ва пандемия шароитида Ўзбекистон қишлоқ хўжалиги олдида турган долзарб вазифалар муҳокамасига бағишлаб ўтказилган видеоселектор йиғилиши аввалида коронавирус инфекциясига қарши кураш доирасида мамлакатимизда амалга оширилаётган ишларга яна бир бор алоҳида тўхталиб ўтди. Давлатимиз раҳбари, жумладан, шундай деди:

— Кундалик матбуотдан хабарингиз бор, бутун дунёда, хусусан, мамлакатимизда ҳам касалликка чалинганлар сони тобора кўпайиб бораётгани барчамиздан, бутун халқимиздан хушёрлик ва огохликни кескин кучайтиришни, карантин билан боғлиқ жорий этилган барча тартиб-қоидаларга сўзсиз ва қатъий амал қилишни талаб этмоқда.

Мавжуд вазиятдан келиб чиқиб, Ҳукумат комиссияси, Қорақалпоғистон Республикаси Жўқорғи Кенгаши, вилоятлар ва Тошкент шаҳар ҳокимликлари, тегишли вазирлик ва идоралар раҳбарлари кечиктириб бўлмайдиган кўйидаги чораларни кўришлари зарур.

Биринчидан, биз пандемия билан боғлиқ жараёнлар изидан қувиб эмас, балки унинг барвақт олдини олиш учун бор куч-имкониятларимизни ва барча ресурсларимизни сафарбар этишимиз лозим.

Иккинчидан, мавжуд вазиятни ҳар томонлама чуқур таҳлил қилиб, бўлажак хавф-хатарларни, улар билан боғлиқ муаммоларни олдиндан прогноз қилишимиз ва уларнинг ечимига аниқ режа ва пухта чоралар билан тайёр туришимиз зарур.

Учинчидан, бу касалликни енгиш учун барча давлатлар ва халқаро ташкилотлар билан ўзаро ҳамкорликни янада кучайтиришимиз керак.

Хитой, Жанубий Корея, Россия, Исроил, Буюк Британия, Германия ва Япониянинг етакчи мутахассислари билан беморларни даволаш бўйича телемедицина орқали олиб бораётган мулоқотларимизни бошқа илғор давлатлар билан ҳам кенгайтиришимиз, уларнинг тавсияларини ўзимизда фаол жорий этишимиз шарт.

Бугун Жаҳон соғлиқни сақлаш ташкилотининг Европа минтақавий бюроси экспертлари билан ўтказилган видео-конференция ҳам, албатта, беморларни даволашда ўзининг ижобий натижасини беради, деб қатъий ишонаман.

Тўртинчидан, Республика комиссияси мутасадди вазирлик ва идоралар билан бирга, жойлардаги ҳокимлар, секторлар раҳбарларининг коронавирус тарқалиши олдини олиш ҳамда унинг иқтисодий ва инсонлар ҳаётига салбий таъсирини имкон қадар чеклаш учун масъулиятини янада ошириш чораларини кучайтириши керак.

Айниқса, ҳокимлар ва сектор раҳбарлари аҳолининг энг муҳим ҳаётий эҳтиёжларини тўлиқ таъминлаш, нарх-навоининг ошиб кетмаслигига эришиш ва кам таъминланган оилаларни қўллаб-қувватлаш борасидаги ишлар самарадорлиги учун шахсан жавоб беради.

Айни пайтда кам таъминланган, эҳтиёжманд ва ёрдамга муҳтож оилаларга мурувват ва саховат кўрсатиш, уларнинг ҳолидан хабар олиш, бу каби зғу ташаббусларни қўлайтириш жойлардаги барча мутасадди раҳбарларнинг асосий вазифаларидан бири бўлмоғи лозим.

ЎЗА

Хушхабар

СОҒЛОМ ҲАЁТГА ҚАЙТИШ ҚУВОНЧИ

ЯНА 14 НАФАР ЮРТДОШИМИЗ КОРОНАВИРУСДАН ХАЛОС БЎЛДИ

Давоми 3-бетда

ҚИШЛОҚ ХЎЖАЛИГИ ВА ОЗИҚ-ОВҚАТ СОҲАСИ ВАКИЛЛАРИ УЧУН КАТТА СИНОВ ВА КЕНГ ИМКОНИАТЛАР ЙИЛИ

Ўзбекистон Республикаси Президенти Шавкат Мирзиёев раислигида 14 апрель куни қишлоқ хўжалиги тармоқларини янада ривожлантириш, озиқ-овқат маҳсулотлари ишлаб чиқариш ҳажмини ошириш масалалари бўйича видеоселектор йиғилиши ўтказилди.

Ҳозирги глобал инкироз ва пандемия шароитида аҳоли бандлиги ва даромадини таъминлаш, иқтисодий барқарорликни сақлашда қишлоқ хўжалиги энг кўп имкониятга эга соҳа ҳисобланади.

Халқаро экспертларнинг фикрига кўра, пандемия оқибатида очарчиликдан қийнаётган аҳоли сони 2 баробар ошиб, 1 миллиард 600 миллионга етади.

Мамлакатимизда ички талабни тўлиқ таъминлаш билан бирга, экспортни ошириш учун ҳам катта имкониятлар мавжуд. Сўнгги уч йилда соҳада манфаатдорликни ошириш, оддий қилиб айтганда, деҳқон ва фермерни бой қилиш учун барча масалалар ҳал қилиб берилди. Энди мутасадди раҳбарлару миришкорлар ҳам ҳосил ва даромадини кўпайтириш учун янги йўللари излашлари зарур.

Бу йил қишлоқ хўжалиги ва озиқ-овқат соҳаси вакиллари учун катта синов ва кенг имкониятлар йили бўлади. Пандемия ва карантин қанча вақт давом этишидан қатъи назар, аҳолининг озиқ-овқатга бўлган эҳтиёжи қайишмайди. Шу боис, мева-сабзавотчилик ва чорвачилик тармоқларида маҳсулот етиштириш ҳажмини икки баробар ошириш вазифаси қўйилмоқда.

Йиғилишда мева-сабзавотчиликка ихтисослашган 55 та туман, 86 та кластер ва 125 та кооператив бу борада етакчи бўлиши кераклиги таъкидланди. Бог ва тоқзорларда қатор оралари, такрорий майдонларнинг ҳар бир қариқидан самарали фойдаланиб, 2-3 марта ҳосил олишни йўлга қўйиш зарурлиги қайд этилди.

Қишлоқ хўжалиги вазирлиги, Богдорчилик ҳамда Узумчилик агентликлари сабзавот, полиз ва бошқа турдаги экинлар экилишини ташкил этиш учун масъул этиб белгиланди.

Ички ишлар вазирлиги карантин қоидаларига амал қилган ҳолда, қишлоқ хўжалиги ва ишлаб чиқариш билан боғлиқ автотранспорт воситаларининг эркин ҳаракатланишини таъминлаш бўйича топшириқ берилди.

Маҳсулот ҳажмини ошириш учун жорий йилда 124 минг гектар оборот-

дан чиққан ерларни тўлиқ ўзлаштириш лозим.

Бугунги кунда Бахмал туманида 3 минг гектар, Қўшработ туманида 5 минг гектар, Бешариқ туманида 2 минг гектар оборотдан чиққан ерда қудуқлар қазилиб, бог ва тоқзорлар барпо қилиш бошланган. Бундай лойиҳаларни бошқа ҳудудларда ҳам амалга ошириш, сув чиқариб, лалми ерларни ўзлаштириш зарурлиги таъкидланди.

Бу мақсадлар учун Богдорчилик ва иссиқхона хўжалигини ривожлантириш агентлиги ҳамда Узумчилик ва виночиликни ривожлантириш агентлиги жамғармаларига 300 миллиард сўм ажратилади. Ташкил этилган бог ва тоқзорлар, иссиқхоналар аҳолига 7 йилгача лизинг асосида 3 йиллик имтиёзли давр билан берилади.

Яна бир йўналиш — ўзлаштирилган ерининг ижара ҳуқуқи муайян озиқ-овқат турини етиштириш шарти билан 5-10 йилга сотилади. Бундан тушган маблағ янги ерларни ўзлаштиришга сарфланади.

Йиғилишда уруғлик ва минерал ўғитлар таъминоти муаммоси ҳам таҳлил қилинди.

Бугунги кунда экин уруғларининг 25-30 фоизи хориждан келтирилади, қолган қисми эса деҳқонлар томонидан турлича тайёрланади.

Хитойда экспортбоп дуккакли экинлардан 30-40 центнер ҳосил олинса, Ўзбекистонда 20 центнердан ошмайди, айрим ҳудудларда эса 7-8 центнерни ташкил қилади, холос.

Пандемия шароитида уруғлик таъминотида узлишлар бўлмаслиги лозимлиги айтиб ўтилди.

Ҳар йили мамлакатимизга 300 минг тоннага яқин картошка, шунингдек, 10-15 минг тонна уруғлик картошка чет элдан олиб келинади. Шу боис, Қўрғонтепа, Бахмал, Зомин, Шахрисабз, Китоб, Янгиқўрғон, Булунгур, Бўстонлик туманлари уруғлик картошка етиштиришга ихтисослаштирилиши белгиланди.

Тизимдаги яна бир муаммо — мева-сабзавот етиштириш учун 255 минг тонна фосфорли, 290 минг тонна азотли ўғит етишмайди. Шунингдек,

ўғитларнинг биржа савдолари орқали сотилиши ҳам деҳқонларга қатор қийинчиликлар туғдирмоқда.

Шу боис, “Ўзимёсанот” акциядорлик жамиятига мева-сабзавотчиликка ихтисослашган 55 та туманда ўғит дўконлари ташкил этиш вазифаси қўйилди.

— Экинларни экишга оз муддат қолди. Бу ишларни ўн кун ичида якунлашмасак, кейин кеч бўлади. Маблағ бўлмаса, экин ҳам бўлмайди, — деди давлатимиз раҳбари.

Шундан келиб чиқиб, мева-сабзавот етиштириш ва сотиб олишга алоҳида молиялаштириш тизимини жорий этиш бўйича кўрсатма берилди.

Серкўёш юртимизда апрель ойининг иккинчи ярмида қўқат, помидор, бодринг, май ойда эса гилос ва ўрик тайёр бўлади. Экспортнинг 60-70 фоизи ушбу маҳсулотларга тўғри келади.

Мутасаддиларга мева-сабзавотлар экспорт буйича туманлар ва хўжаликлар кесимида аниқ ҳисоб-китоб қилиб, пандемия шароитида юзга келадиган масалаларни қисқа муддатда ҳал қилиб бориш бўйича топшириқлар берилди.

Мамлакатимизда чорвачиликни ривожлантиришга ҳам алоҳида эътибор қаратилмоқда. Қорақалпоғистон Республикаси ва Тошкент вилоятининг Оҳангарон туманини шу тармоққа ихтисослаштириш бўйича алоҳида қарорлар қабул қилинди. Умуман, тармоқда олдинги йилларда бўлмаган рағбатлантириш механизми йўлга қўйилди. Насли моллар учун 2 миллион сўмгача, насли қўи ва эчкига 400 минг сўмдан субсидия ажратиш механизми жорий этилди. Жойларда замонавий чорва комплекслари ишга туширилмоқда.

Президентимиз энди маҳсулот ишлаб чиқаришни кўпайтириш билан бирга импорт қилинаётган товарлар ўрнини қоплаш зарурлигини таъкидлади.

Озуқа ишлаб чиқарадиган корхоналар, қорамол боқиш бўйича оилавий кооперацияларни қўпайтириш бўйича вазифалар қўйилди. Ҳар бир вилоятда насли қорамол тайёрлаш ва сотишга мўлжалланган хўжаликлар ташкил этилиши белгиланди.

Паррандачиликда ҳам озуқа таъминотини мустаҳкамлаш ва аҳоли билан кооперацияни ривожлантириш керак.

Йиғилишда қайд этилганидек, кооперация асосида хонадонларда парранда боқиш тажрибаси кенг жорий этилади. Бунда паррандачилик корхонаси

хонадонга уч кунлик жўжалар тарқатиб, озуқасини етказиб беради. Қирқ кундан кейин кооперациянинг ўзи гўштни марказлашган ҳолда сотиб олади.

Маълумки, балиқчилик учун ҳам барча ҳуқуқий-ташкилий асослар яратилган. Утган йили юртимизда 200 минг тонна балиқ етиштирилган.

Бугунги кунда 38 минг гектар сунъий сув ҳавзаларининг атиги 0,6 фоизиди интенсив балиқчилик ташкил этилган. Қолаверса, уларда ҳосилдорлик даражаси пастлигига қўлмоқда.

Йиғилишда бу йил балиқ етиштириши камида 350 минг тоннага етказиш, сунъий ҳавзалардан фойдаланиш самарадорлигини ошириб, балиқчилик хўжаликлари ва қайта ишлаш корхоналари ташкил қилиш бўйича қатор топшириқлар берилди.

Асаларичилик тармоғига эътибор қаратилар экан, бу йил ишлаб чиқариш ҳажмини 5 баробарга кўпайтириш, ўрмон хўжаликларидagi имкониятларни тўла ишга солиш муҳимлиги таъкидланди. Аҳолига асалари уяси тарқатиб, улардан маҳсулот сотиб оладиган асаларичилик кластерлари ташкил қилиш бўйича вазифалар белгиланди.

Қишлоқ аҳолисини уй шароитида иш билан таъминлайдиган резервлардан бири — ипакчилик соҳаси. Жорий йилда 382 минг қўти ипак қўти боқилишини инобатга олсак, бу камида 750 минг одамни иш билан банд қилиш дегани.

“Ўзбекипанасанот” уюшмаси ҳамда Бандлик ва меҳнат муносабатлари вазирлигига бу борадаги ишларни самарали ташкил этиш, яхши ҳосил олган хонадонларга қўшимча маблағлар ажратиш топширилди.

— Ушбу чора-тадбирлар натижа-сида минглаб фуқароларимизни иш билан таъминлаш, даромадларини кўпайтиришга эришамиз. Бозорларимизда маҳсулот кўп бўлади. Ҳар бир вазир, сектор раҳбари буни юрагидан ўтказиб, мамлакат озиқ-овқат хавфсизлигини таъминлашда менинг ўрним қандай бўлади, деган саволга виждонан жавоб бериши керак, — деди Президент.

Видеоселектор йиғилишида қишлоқ хўжалиги тармоқлари раҳбарлари, вилоят ҳокимлари ахборот берди. Ҳудудларга бириктирилган мутасаддилар ва ҳокимларнинг пандемия даврида амалга ошираётган ишлари танқидий кўриб чиқилди.

ЎЗА

ЖАҲОН СОҒЛИҚНИ САҚЛАШ ТАШКИЛОТИНИНГ ЭЪТИРОФИ

ЖАҲОН СОҒЛИҚНИ САҚЛАШ ТАШКИЛОТИ ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИДА КОРОНАВИРУС ПАНДЕМИЯСИ ТАРҚАЛИШИГА ҚАРШИ КУРАШ БОРАСИДА ДАВЛАТ ОРГАНЛАРИ ҲАМДА ЖАМОАТЧИЛИКНИНГ БИРГАЛИКДАГИ САЪЙ-ҲАРАКАТЛАРИ БИЛАН АМАЛГА ОШИРИЛАЁТГАН ИШЛАР МДҲ ДАВЛАТЛАРИ ОРАСИДА ЭНГ ЮҚОРИ КЎРСАТКИЧДА ТАШКИЛ ЭТИЛГАНЛИгини АЛОҲИДА ЭЪТИРОФ ЭТДИ

Жаҳон соғлиқни сақлаш ташкилотининг тавсияларига асосан, Республика махсус комиссияси ва Махсус штабнинг 2020 йил 14 апрелдаги қўшма йиғилиши қарорига асосан, коронавирус инфекцияси кенг тарқалишининг олдини олиш ва эълон қилинган карантин талабларига қатъий риоя этилишини таъминлашга қаратилган кўйидаги чоралар белгиланмоқда:

● нақд пуллар сақланадиган пул омборхоналари ва қайта санаш касаллари ҳафтада 2 мартаба дезинфекция қилинади;

● Тошкент, Нукус шаҳарлари ҳамда вилоятлар марказларида жорий этилган коронавирус инфекцияси кенг тарқалишининг олдини олиш бўйича барча чекловлар Тошкент вилоятининг Чирчик, Олмалик, Бекобод, Янгийўл ва Ангрен шаҳарларига нисбатан ҳам таътиб этилади;

● давлат хизматлари марказлари томонидан вилоятларо, Тошкент ва Нукус шаҳарлари ҳамда вилоятлар марказларида ҳаракатланиш учун берилган махсус рухсатномалар карантин тугагунига қадар амал қилади (бунда махсус рухсатномаларнинг амал қилиш муддатини узайтириш бўйича қўшимча ҳаракатлар талаб этилмайди).

● пенсионер ва нафақахўрларнинг саломатлигини сақлаш мақсадида, республикадаги эпидемиологик ҳолат барқарорлашгунга қадар май ойидан пенсия ва нафақаларни тўлиқлигича пластик карталарга ўтказиш орқали амалга ошириш чоралари кўрилади. Бунда, барча ҳудудлар нақд пул олиш имконини берувчи банкоматлар билан ҳамда улар нақд пул билан таъминланади;

Таҳлил ва талқин

ҲАМЖИҲАТЛИК, ЯҚДИЛЛИК
ВА САБР КУРАШИҚаҳрамон КУРОНБОВЕ,
сиёсий фанлар доктори, профессорМансур БЕКМУРОДОВ,
социология фанлари доктори,
профессор

Ўзбек халқи кўп минг йиллик ижтимоий, сиёсий ва маданий тарихида турли босқинлар, қирғинлар, вабо, ўлат, очарчилик ва бошқа балоларга юз марта лаб рўпара келган ва уларни матонат ва жасорат билан енгиб ўтган. Халқимизнинг саломатлиги, генофонди, ментал ўзига хослигидан тортиб, миллий давлатчилиги, тарихи, маданияти, адабиёти ва тилигача дунё сахнида сақланиб қолиши ёхуд йўқолиб кетиши масаласи ҳар сафар жиддий синовдан ўтган.

БИРЛАШГАНЛАР
ҲАМИША ҒОЛИБДИР

Давлатчилик тарихимизнинг уч минг йилдан зиёд даври мобайнида Ватанимиз бошига тушган турли-туман балоларни даф этишда халқимиз миллий характеридаги бош хусусиятлар — яқдиллик, ҳам-жиҳатлик ва ҳамкорликда ҳаракатланиш ғоят муҳим роль ўйнаган. Бундан 2500 йил аввал юнон тарихчиси Геродот "Тарих" китобида юртимизни "Ойкумена" (қадимги юнонлар маданий деб ҳисобловчи ўлкалар)нинг энг чекка ҳудудида жойлашган кучли давлат сифатида қайд этгани. Бу ерларда яшовчи массагетларнинг ўзаро аҳил-тотувлиги, ҳамжиҳатлиги алоҳида таъкидланиб, ҳар қандай ҳолатда ҳам бирлашиш, ҳамкорликда иш тутиш фазилати эга буюк халқ экани аниқ мисолларда тасвирланган.

Халқнинг бирлашиш хусусияти сусайган пайтларда эса миллат пешволари — эришлар бу ҳақда огоҳ этишга интилган. Бирлашиш буюк йўлбошчилар, ҳаризматик шахслар атрофида уюлиш тарзида юз берган. Айнан ана шундай шахслар халқни бошқарган кезларда рўшониқ қўрилган, миллат ўзидagi улуғ салоҳиятни борица намоён этишга эришган.

КОКАС ГАМҲЎРЛИК
НАМУНАСИ

Бугун Ўзбекистон ана шундай мураккаб, оқибатини башорат қилиш қийин бўлган давр синовларини бошдан кечиряпти. Коронавирусга қарши умуммиллий кураш эълон қилинганидан бунён ўтган кунлар ичда ўтказилган турли видеоселектор йиғилишларида Президентимизнинг халқимиз тақдирига чуқур қайғураётганини қалбимиздан ўтказдик. Бу бекиёс инсонийлик ва гамхўрликдан Ўзбекистоннинг ҳар бир фуқароси ўз ортида суянадиган ишончли тоғи, унинг учун қуонадиган, қайғурадиган давлати, ҳар бир ҳудуд ва соҳа бўйича фуқаролар тақдирини учун мутасадди масъуллар борлигини чуқур ҳис этмоқда.

ЯНГИ ЎЗБЕКИСТОН
ФУҚАРОЛАРИНИНГ
ХУЛОСАСИ

Ватанимизда рўй бераётган барча янгилашлар Президентимиз голлари, ташаббуслари, тинимсиз саъй-ҳаракатларининг натижалари эканини барчамиз яхши билиб турибмиз. Айниқса, ҳозирги мураккаб

вазиятда халқимизнинг руҳияти, амалга оширилаётган ишхўрликларга муносабатини билиш муҳим аҳамиятга эга. Бу борада аҳолининг турли табақа вакиллари фикрларини социологик ўрганиш юрдошларимизда қатор ижобий хулоса ва таассурот барқарор шаклланаётганини кўрсатди.

Жумладан, мамлакатимиз фуқаролари коронавирус муаммосидан кам талафот билан чиқишида давлатимизнинг инсонпарварлик сиёсати ҳамда Президентимизнинг гамхўрлиги ҳал қилувчи аҳамиятга эгалигига, катта иқтисодий ва тиббий имкониятлар тўлиқ ишга солиниб, пандемияни енгишда давлатимизнинг салоҳиятига қатъий ишонди.

Юрдошларимиз Президентимиз янги Ўзбекистоннинг юқори салоҳият ва имкониятларга эга эканини бошқаларга қараганда теран англаши ва бу бой захиранини самарали ва жадал ишга тушириш Ватанимиз тараққиёти учун катта "тарихий сакраш" ҳолатини юзага келтириши бора-сида аниқ режалари борлиги ва уларнинг зўр қатъият билан ишга солинишига катта ишонч билдирмоқда.

Онлайн сўровда иштирок этганлар давлатимиз раҳбарининг меҳнаткаш ва жонқуяр инсонларини, тўғри ва ҳалол бажаришлар, ҳар бир ишни қадрига бериш, педагоглар меҳнатини муносиб баҳолаш борасидаги сиёсатини қўллаб-қувватлайди.

МЕХР ЖАМИЯТИГА
АЙЛНАЁТГАН ВАТАН

Президентимиз Ватанимизни жадал ривожлантириш бўйича Ҳаракатлар стратегиясида белгилаб берган бешта устувор йўналиш мамлакатимизда ривожланган иқтисодиёт, фаровон ҳаёт ва, энг муҳими, инсонларнинг ҳақиқий инсонлик моҳиятини юзага чиқарувчи меҳр жамиятини барпо этишни назарда тутди. Ҳар биримиз ана шу муқаддас миссияда ўз ҳиссамизни қўшишимиз лозим. Бугунги кунда давлатимиз меҳрибонлик кўрсатиш бобида дунё кўламини ҳам намуна бўлмоқда. Биринчи марта ҳорижда қийналиб меҳнат қилиб юрган миллионлаб ватандошларимиз давлатимиз меҳрини ўз тақдирларида ҳис этдилар. Уларга хорижий мамлакатларда тўлақонли мустақил давлатнинг фуқаролари сифатида муносабат кўрсатила бошланди. Ён қўшни, қардош, қариндош

давлатлар ўртасидаги чегаралар очилиб, ўзаро яқин қондошлик ришталари яна боғланди. Узок йиллар давомида уй-жойли бўлишни орзу қилиб келган минглаб ногиронлиги бор шахслар, қийналиб фарзанд тарбиялаётган ёлғиз аёллар, кам таъминланган оилалар ўзларининг кичик ватанлари, яъни алоҳида уй-жойларига эга бўлишга эришдилар. Хорижий мамлакатларда сарсон-саргардонликда юрган, қирғинбарот урушлар гирдобидида бўлган юзлаб ватандошларимиз, етим-есирлар, аёллар "Меҳр -1", "Меҳр-2" лойиҳалари асосида тинч, оёсийишта юртимизга қайтарилди.

Коронавирус тўфайли юзага келган оғир ва мураккаб вазият мамлакатимиздаги юксалиб бораётган меҳрибонлик, гамхўрлик муҳитининг янги босқичга кўтарилишига замин бўлди. Бу шароитда одамлар бир-бирларига ялли тарзда меҳр кўрсата бошладилар, тадбиркорлар ва имконияти бор одамлар қийналганларга моддий, тиббий ва маънавий кўмак бермоқда. Махсус жамғармага ихтиёрий равишда маблағ ўтказётганларнинг эса сон-саногини йўқ.

КОРОНАВИРУСДАН
КЕЙИНГИ ҲАЁТ

Халқимиз ўз тарихи мобайнида жуда кўп марта лаб оғир синовларни енгиб ўтгани ҳамда бугунги янги Ўзбекистон раҳбарияти томонидан амалга оширилаётган оқиллона сиёсат, юрдошларимизнинг бекиёс матонати ва сабр-бардоши коронавирус балосидан ҳам муқаррар халос бўлиш имкониятини беради. Пандемия сабабли жорий этилган турли чекловлар ва карантин муносабати билан амалга кирган қатъий тартибот тизими ҳар бир инсоннинг ўз ҳаёти ва келажагини теран англашига туртки бериб, унинг ҳаётга ёндашувида ҳам ижобий ўзгаришларни шакллантиради. Назаримизда, аҳоли сийратидида юз берадиган ижобий янги ўзгаришлар қатор омиларда намоён бўлади.

Жумладан, одамларнинг ўз ҳаёти ва саломатлигига эҳтиёткорона муносабати қарор топади. Соғлиқни асраш борасидаги профилактика тадбирлари амал қилиш, орасталлик, тозаллик ва шахсий гигиенага қатъий риоя этиш маданияти шаклланади.

Юрдошларимиз ўзаро муносабатларда ортиқча мулозамат, ҳуда-беҳуда қучоқ очиб қўришишдан сезиларли даражада фориғ бўлади. Мулоқот чоғида ижтимоий масофа сақлашга қўниқма ҳосил қилади.

Ҳар қандай ижобий ўзгаришнинг ибтдоси қатъий тартиб-интизомда эканини англаш тўғрисида кўчарди. Жорий ва истиқболдаги мақсадлар, аниқ режалар асосида фаолият юритиш, амалдаги касбий ҳамда маиший турмуш қоидаларига қатъий риоя қилиб яшаш ва ишлаш ўзбек халқининг миллий характериға айланади.

Аҳолининг барча табақа вакилларида ижтимоийлашув кўчарди. Фуқаролик институтлари, хусусан, маҳалла ва бошқа турли муассаса ҳамда ташкилотларда жамоатчилик фикри устувор мавқега эга бўлади. Жамоатчилик фикрининг тўй ва маъракалар ўтказишда ортиқча ҳашамдорлик, исрофгарчилик, манманлиққа йўл қўймаслик бўйича ижтимоий таъсири кескин ошади.

Мамлакатимизда китобхонлик, мутолаа маданияти юксалади. Китоблар муҳокама-сида аҳолининг иштироки кенгайди. Бес-тселлер асарлар мазмуни бўйича турфа талқинлар, баҳслар интернет тармоқлари, газета ва журналлар саҳифаларидан мустақкам ўрин олади. 35 ёшдан 55 ёшгача бўлган, бугунги ижтимоий, иқтисодий ва маънавий-сиёсий ҳаётимиз мазмунини белгилаб берувчи энг фаол қатлам — ўрта авлод вакиллари ҳам китоб ўқишга қайтади.

Одамларда ўзини ўзи баҳолаш хусусияти ривожланади. Ҳаётда ўзидан яхши ном қолдириш, ҳар бир фуқароннинг ўз ижобий имижини шакллантириш ҳаракати янги қадрият сифатида қарор топади.

Халқимизда фарзандлар тақдирига масъулиятли ёндашув кўчарди. Оталарнинг болалар тарбиясидаги ўрни ва роли ошади. Ота-оналарнинг мактаб таълими, ундаги ижобий ва салбий жиҳатларини англаш ва танқидий таҳлил асосида баҳолаш хусусияти ривожланади.

Одамларда табиатга бўлган муносабат ҳам сезиларли даражада яхшиланади. Ўз уйида, томорқасида ишлаб ҳузурланиш тўғрисида кўчарди ҳамда оза заминга меҳри ва ҳурмати янада ошади.

Соғлом турмуш тарзига эътибор ва унга қаттиқ амал қилиш, тўғри овқатланиш, спорт ва жисмоний тарбия билан фаол шугулланиш оммавий тус олади.

Одамлар бир-бирига омонат ва ғанимат эканини теранроқ англайди. Ота-она, ака-ука, опа-сингил ва яқин қариндошлар, қўни-қўшнилар, қасбдошлар ва маҳалладошларга чин маънадаги меҳрли муносабат мустақкам қарор топади.

Масофадан ишлаш, таълим бериш доираси кенгайиб, унинг сифати ошади. Бу йўналишлар интеллектуал, ижтимоий-иқтисодий ва маънавий ҳаётимизнинг барқарор ривожланувчи соҳаларига айланади.

Махсулотлар, озиқ-овқатлар, турли товарлар ва хужжатларнинг хонадон ва корхоналарга махсус ташкилотлар томонидан тез ва қафолати етказиб бериш соҳаси ривожланади. Мамлакатимизда ўн минглаб янги иш ўринлари айнан ана шу соҳаларда очилади.

Аҳоли вакиллари, хусусан, тадбиркорлар, маҳаллий ҳокимият вакиллари, тиббиёт ҳамда хизмат соҳалари ходимлари орасидаги ўзаро ҳамкорлик ва ижтимоий мулоқот жадаллашади. Ижтимоий-иқтисодий кўмакка муҳтож аҳоли вакиллари муаммоларини биргаликда ҳал этиш, одамлар ўртасида бир-бирини тушуниш, раҳмдиллик, меҳрибонлик, кечиримлилик, ўзаро кўмаклашиш ҳаракати кўчарди.

Барча соҳаларда рақамли ҳаёт тарзига ўтиш, хусусан, масофавий таълим, йиғилишларни онлайн шаклда ўтказиш, онлайн хизматлар доирасининг кенгайиши ва бошқа соҳаларда катта "технологик сакраш" ҳолати ўз беради.

Президентимиз 3 апрель кунги видеоселектор йиғилишида юрдошларимизга мурожаатида таъкидлаганидек, халқимиз коронавирус таҳдидидан илоҳи борица кам талафот билан, ҳар томонлама кўчарди, ўзаро меҳр ришталари билан боғланган, бир-бири билан янада жипслашган ҳолда чиқади.

Саломатлик маскани

ЯНГИ ШИФОХОНА ТЕЗ КУНДА ФОЙДАЛАНИШГА ТОПШИРИЛАДИ

Зангиота туманидаги 10 минг ўринли 2 та вирусология шифохонасининг дастлабки 2000 ўринли блоки 20 апрелгача фойдаланишга топширилиши режалаштирилган

Лутфулла СУВОНОВ,
"Янги Ўзбекистон" муҳбири

Айни кунларда мамлакатимизда эпидемиологик вазиятнинг барқарорлаштириш ҳамда халқимиз саломатлигини асраш борасида мавжуд иқтисодий, молиявий, техник чоралар қўрилмоқда.

Президентимиз раислигида 8 апрель кунги коронавирис пандемиясига қарши курашишда жойлардаги ишлар натижадорлиги таҳлили ҳамда озиқ-овқат хавфсизлигини таъминлаш, аҳоли бандлиги ва даромадини оширишни муҳим манбаи бўлган томорқачиликни ривожлантиришга бағишланган видеоселектор йиғилишида қайд этилганидек, юртимизда тиббиёт муассасаларини шай ҳолга келтириш ва қўшимча қувватларни барпо этишга алоҳида эътибор қаратилмоқда. Хусусан, Зангиота туманида 10 минг ўринга мўлжалланган махсус шифохона жадал сўратларда қуриляпти. Юқори Чирчиқ туманида эса 10 минг кишилик махсус карантин зонаси қурилиб, ўз ишини бошлади. Бу ерда яна қўшимча

10 минг ўринга мўлжалланган карантин зонаси қурилиши бошлангн, 15 майгача топширилади.

Март ойининг охиригн ўн кунлигидида қурилиш бошланган Тошкент вилояти Зангиота туманидаги 10 минг ўринли 2 та вирусология шифохонасининг умумий майдони 130 гектарни ташкил қилади. Дастлабки 2000 ўринли блок 20 апрелгача фойдаланишга топширилиши режалаштирилган. Тиббиёт муассасаси замонавий тиббий жиҳоз ва ускуналар билан таъминланади. Карантин дарида ишчи-ҳодимларнинг хавфсизлигига ҳам алоҳида эътибор қаратилляпти.

— Бугун давлатимиз томонидан одамларимизнинг касаллиқни юқтириб олиш эҳтимолини имкон қадар қамайитириш, вирусини инфекция тарқалишини жиловлалашга қаратилган кенг кўламли ва тезкор чора-тадбирлар олиб боришмоқда, — дейди Тошкент шаҳар ҳокимлиги хузуридаги "Ягона буюртмачи хизмати" инжирининг корхонаси техник назоратчиси Бейсинбай Алламуратов. — Бугун бу ерда қурувчилар туни-тонгга улаб меҳнат қилмоқда. Мақсад эса битта — бу балони тезроқ даф этишга муносиб ҳисса қўлиш. Ҳозирда бу ерда иш икки сменада ташкил этилган бўлиб, 2000 нафардан ортқ қурувчи, 300 дан ортқ техника жалб қилинган.

Шифо масканининг аҳамиятли жиҳати шундаки, бу ерда шифокорлар учун алоҳида хона, жарроҳлик, туғуруқ бўлимлари, муолажа хоналари, тиббиёт бўлимларидан ташқари, карантин ҳудудига келтирилганлардан шу ерининг ўзида таҳлил олиш учун лаборатория, ошхоналар, утилизация учун алоҳида жой ҳам қурилмоқда. Карантин ҳудудини яратишда барча санитар-гигиеник нормалар ҳисобга олинган. Лойиҳаларда коронавирис таҳдидига қарши туриш учун зарур бўлган барча нарсалар ҳисобга олинган, шунингдек, келажақда улар ҳар қандай эпидемиологик таҳдидга қарши

курашишда ёрдам бериши мумкин.

Енгил конструкциялар асосида барпо этилаётган объектларда катта ҳажмида ер ишлари бажарилди. 10 минг квадрат метр майдон пойдевор учун тайёрланди, бетон қуйиш ишлари яқунланди. Биноларнинг қурилиши ва зарур коммуникациялар, инфратузилмани яратиш ишлари парраллел равишда бажаришмоқда. Ҳар қандай эпидемиологик ҳолатларнинг эҳтимолий оқибатлари эътиборга олинган ҳолда қурилаётган бўлимлар комплекси равишда ва бошқа бинолардан узилган ҳолда, алоҳида хизмат кўрсатишга мўлжалланган.

Нуқтаи назар

Луқмон БҲРИХОН,
Ўзбекистон Ёзувчилар уюшмаси
аъзоси

Сабр балонинг бошида билинади, деган мазмундаги ҳадиси шарифга кўп бора дуч келганмиз. Ҳаётнинг минг бир синовидан ўтган ҳақ гап бу. Қўтилмаган мусибатнинг, муаммонинг илк зарбасидан эсанкираб қолганлар, умидсизликка тушганлар, ваҳимага берилганлар енгилиши тайин.

УЙДАН ЧИКМАЙ,
САФДА БЎЛАЙЛИК!

Мана, қисматда бор экан, бугун бутун дунё мамлакатлари қатори юртимиз бошига ҳам синов тушди. Коронавирис деб аталган ёвга йўлқидик. Аммо бу қаттол иллат хуруж бошлаган илк кунларданок Президентимизнинг, ҳукуматимизнинг нафақат сабр-матонатига, балки эл-улус саломатлиги йўлидаги қатъий, оқилона сиёсатига, бемисл гамхўрлигига гувоҳ бўлдик.

Давлатимиз раҳбарининг мамлакатимиз аҳлига мурожаати, касаллик тарқалишининг олдини олиш юзасидан белгиланган тезкор чора-тадбирлар, ажратилган маблағлар фикримизнинг яқол далилидир. Пандемиянинг илк хуружидеяк вазминлик, босиқлик билан пухта режа тузган Ўзбекистон раҳбарияти нафақат вазиятни тўлиқ назорат остига олди, балки қўшни давлатларга ҳам дўстона ёрдам кўрсатишга киришди. Жумладан, Қирғизистон, Афғонистон каби давлатларга етказиб берилган инсонпарварлик кўмаги чин ўзбекона мардлик, тантилик, хайрихоҳлик намунасиридир.

Халқимизда ҳикматли нақл бор: бирни кўриб фикр қил, бирни кўриб шукр қил. Дарҳақиқат, шундай: Шарқу Ғарбда кечаётган нохуш воқеалардан тегишли хулосалар чиқариб, ўз саломатлигимиз, юрт омонлиги йўлида ҳар биримиз жиддий ҳаракат қилишимиз зарур. Энг аввало, раҳбарият атрофида янада жипслашиб, талаб этилаётган кўрсатмаларга, интизомга қатъий риоя этишимиз, жумладан, уйда ўтиришимиз, заруратсиз кўча-кўйга чиқмаслигимиз, гап-гаштақдан тийилишимиз лозим. Бироқ бу кун бўйи телевизор рўпарасида ястаниб олиш, вақтни беҳуда совуриш, қалтис вазиятга бефарқ қўл силтаб қўя қолиш дегани эмас. Ҳар ким хоҳиш-истагига, виждон амрига қараб, ўз касб-кори, соҳасидан келиб чиқиб, уйдан чиқмаган ҳолда, ўзи учун, жамият учун бирор фойдали машғулот бошини тутса, айнаи мудоаодир. Шутгина амал билан ҳам пандемияга қарши курашда фаол қатнашган, хотир-жамликка, оёсийишталликка ҳисса қўшган саналади. Масалан, ўқувчилар, талабалар учун бирламчи вазифа — ўқиш, таҳсил олиш экан, буни бемалол уй шароитида ҳам давом эттириш мумкин. Фақатгина хоҳиш, интилиш, кўнгил-сабот бўлса, бас. Устига-устак, ана, интернет орқали онлайн тартибда билим олиш имкони мавжуд. Менимча, бу билимга чанқоқ ёшлар учун ҳам қизиқарли, ҳам самарали амалиёт. Истасак-истамасак, келажақда худди шу йўсинда ўқиш, таҳсил олиш тизими ҳаётимизга кириб келади.

Бугунги карантин ҳолати ёшларимиз учун тажриба орттиришининг айни палласи. Ортиқча ваҳимага, миш-мишларга берилмай, мавжуд имкониятдан унумли фойдаланиш керак, деб ўйлайман. Яқинда узок йиллардан бери савдо соҳасида хизмат қилиб келаётган қўшимчимизнинг хонадонидида сув иситиш мосламаси бузилиб қолди. У заруратни баҳона қилиб, уйига усталар бригадасини чорлаши мумкин эди. Аммо қўшимчимиз бундай йўл тутмади. Тўғрироғи, давлатимиз раҳбарининг мурожаатига ҳурмат юзасидан карантин режими ким бузишни истамади. Таниш бир устага кўнгироқ қилди. У телефон орқали зарур маслаҳатлар бериб турди. Умида қўлига бирор ускуна тутмаган қўшимчнг енг шимариб, терлаб-пишиб чилангарлик қилди. Таъмир ишлари, ниҳоят, муваффақиятли яқунлангач, бу савдо ходимининг болаларча қувонганини кўрсангиз эди! Бу ҳам қатъий интизомга амал қилишининг, ҳам-жиҳатлиқнинг ҳикматидан дарак.

Биринчидан, ўша уста ҳам вазиятнинг тўғри тушунган ҳолда, эринмай, беминнат, хайрихоҳларча биланларини ўргатиб турди. Иккинчидан, қўшимчимиз ҳам шу баҳона чилангарлик борасида анча-мунча тажрибага эришди. Бу соҳани ҳам эппай олар эканман, деган ҳаёлда ўзига ишончи ортди. Энг муҳими, ҳар икки фуқаро касаллик юкиши эҳтимолининг олдини олди. Сал бошқача таърифлаганда, уйдан чиқмай, пандемияга қарши курашаётганлар сафиди турди. Бу — бугун ҳар биримиздан талаб қилинаётган масъулият.

Батзи маълумотларга кўра, буюк рус шоири Александр Пушкин қатор дурдона асарларини бундан ролпа-роса икки аср аввал вабо тўфайли мамлакатда жорий этилган карантин пайти Болдино қишлоғида ёзган экан. Ижод аҳли учун бу ҳам бир намуна. Қолаверса, уйдан чиқмаслик ижодни мақсад қилганлар учун айни мудоао-ку! Масаланинг энг муҳим жиҳати шундаки, ҳозирги қалтис, синовли вазият шоир адибларимиз елкасига алоҳида залворли масъулият юклайди. Зеро, бугун дори-дармонга нечоғли зарурат бўлса, оловатчи, қалбларга таскин берувчи, руҳлантирувчи бадий сўз, бадий битикка ҳам шунчалар эҳтиёж бор.

Шу ўринда улуғ шоиримиз, Ўзбекистон Қаҳрамони Абдулла Орипов қаламига мансуб қуйидаги сатрлар беихтиёр тилимизда айланади:

Эл ҳамиша икки зотнинг кутгай йўлини,
Шул икковин юрагига санагай ҳабиб.
Бир шoir — қуйлагувчи эзгу дилини,
Бир эса дарддан фориғ этувчи табиб.

Бу соҳир сатрлар худди шу кеча-кундуз битилгандек, шифокорларни, қалам аҳлини шарафлаб, уларни эзгу амалларга ундаётгандек туюлади. Дарҳақиқат, бугун ширин жонини хатарга қўйиб, кўринмас ё билан курашаётган шифокорларнинг жасорати, фидойилиги таҳсинга лойиқ. Уларнинг сермашаққат, заҳмлати меҳнати давлатимиз раҳбари томонидан ҳам сармий эътироф этилиб, ҳар томонлама қўллаб-қувватланмоқда. Мана, замонамизнинг чинакам қаҳрамонлари! Улар ҳақида дostonлар, қиссалар битишининг, ўсиб келаётган ёш авлодга ибрат қилиб кўрсатишининг айни пайти эмасми? Ёхуд ҳозирги қийин вазиятда ўз маблағи, махсулотлари билан бегараз ёрдамга шошилган саховатли, серҳиммат юрдошларимизнинг қалб кечинмалари кенг кўламли бадий асарларга мавзу бўлишга арзимайдими? Албатта, арзийди.

Умуман, бугунги синовли, ташвишли кунлар ҳаёт, жамият, тириклик, умр мазмуни, илоҳиёт ҳақида ранг-баранг, ёрқин фалсафий фикрлар, гоёлар, кечинмалар бериб, тафаккурга, ижода ундаб турибди. Бу мўъжизани илғамаслик, англамаслик, менимча, қалам аҳлига ярашмайди. Бугун "Уйда қолинг, китоб ўқин" деган даъват шунчаки баландпарвоз шoir бўлиб қолмаслиги керак. Китобнинг, китобхонлиқнинг аҳамияти, ҳаётдаги, жамиятдаги муносиб ўрни ҳақида бетиним тарғибот олиб бориш, ёшлар онгига нурдай сингдириш лозим. Менимча, бу борада ҳам ижодкорлар янада фаол бўлиши, масалан, телекўрсатувлар, радио-эшиттиришлар орқали қизиқарили, мароқли чиқишлар қилиши, суҳбатлар уюштириши зарур.

Бир сўз билан айтганда, халқимизнинг, миллатимизнинг саломатлиги, омон қолиши йўлида кўзга кўринмас ёв билан шиддатли курашга киришдик. Уйдан чиқмай туриб, фидокорлар билан бир сафда турайлик. Бунинг учун имкониятлар, шарт-шароитлар муҳайё. Фақатгина масъулиятни, муқаддас бурчини унутмасак, бас.

Абдурауф ҚОРЖОВОВ,
иқтисодий шарҳловчи

Биз космос, рақамли технологиялар асрида яшаймиз. Улар Ердан юз минглаб ёруғлик йили узоқликдаги галактикаларнинг хусусиятларини аниқлашдан тортиб, кундалик ҳаётимизнинг қўлаб соҳаларини бошқармоқда, энг чигал масалаларни ҳам бир зумда ҳал этишга хизмат қилмоқда. Биз техника, тиббиёт, ахборот алмашинуви тараккий топган замон авлодларимиз...

Хуллас, дунё тамаддуни ривожлана боргани сайин янгидан-янги ихтиро, кашфиётларга йўл очилмоқда. Буюк олимлардан бири айтганидай: “Хар қандай фан ўлчашдан бошланади, аниқ фанни ўлчашсиз тасаввур қилиб бўлмайди”. Ҳаттоки коронавируснинг ҳам ўлчам бор, унинг 100 миллионта-си игна учига бемалол жойлаша олади.

Шу боис, ҳар қандай маҳсулот, у машинасозлик, электротехника, озик-овқат соҳасига мансуб бўладими, тиббиёт, инсон ҳаёти ва хавфсизлиги ёки бирор хизмат кўрсатиш соҳасига доирми, ўлчашларсиз яратилмайди ва бажарилмайди. Ишончли ўлчашлар бирлиги ҳар қандай бошқариш, таҳлил қилиш, олдиндан режалаштириш ёки кузатишнинг асоси ҳисобланади

Таҳлил ва таққос

АНИҚ ЎЛЧАШ — ҚОНУН БИЛАН ТАРТИБГА СОЛИНДИ

Инсоният тараққиётининг юқори поғонага эришувида унга фаол таъсир кўрсатувчи омиллар қўп. Улардан бири халқаро миқёсда қабул қилинган юқори аниқликда ўлчаш воситалари мажмуи бўлиб келган ва шундай бўлиб қолмоқда. Чунки дунёда неки нарса, буюм ёки асбоб-ускуна, дори-дармон ёки рақамли восита мавжудки, уларнинг ўз тамойили, меъёр, намуна, ўлчами, яъни фақат ўзига хос эталонли бўлади.

— Мамлакатимизда метрологик хизматларни амалга оширишнинг шаффоф, соддалаштирилган интерактив тартиб-тамойиллари тўғри ташкил қилинмагани, sanoat тармоқларини калибрлаш ҳамда ижтимоий соҳада метрологик таъминот бўйича тизим мавжуд эмаслиги қатор муаммоларни келтириб чиқараётган эди, — дейди Олий Мажлис Сенати Аграр, сув хўжалиги масалалари ва экология қўмитаси раиси Баҳодир Тожиёв. — Янги таҳрирдаги

“Метрология тўғрисида”ги Қонун эса юқорида санаб ўтилган камчиликларни бартараф этди, метрология соҳасида фаолият олиб боровчи субъектлар сифатида Вазирлар Маҳкамаси, давлат органлари ва юридик шахслар метрология хизматларининг ваколатлари аниқ белгилаб берилди.

Эндиликда ўлчаш воситаларини калибрлаш бўйича давлат-хусусий шериклик асосида метрология хизматларини ташкил этиш мумкин. Саноатга юқори технологияларни жадал киритиш ва уларнинг аниқлигини тизимли таъминлаш ишларининг доираси кенгайтирилди. Метрологик текширувни амалга оширишда фойдаланиладиган ўлчаш воситаларини қиёслаш, калибрлаш, ўлчашларни бажариш ва синов воситаларини аттестация қилиш усуллари ҳам мазкур қонунда ўз ифодасини топган.

— Яна бир муҳим жиҳати, — дейди Баҳодир Тожиёв, — халқаро ҳужжатлар қоидаларига уйғунлаштириш мақсадида

янги “қадоқланган товар” термини киритилиб, давлат метрология текшируви ва назорати “қадоқланган товарлар” деб номланган янги объект қўшилиб, қадоқлаш ва сотишда уларнинг миқдори устидан давлат метрология назоратини тартибга соладиган янги модда билан тўлдирилди. Шунингдек, давлат метрологик текширув ва метрологик назоратни қандай ҳолатларда, қандай кўринишда, ким томонидан ўтказилишига оид алоҳида норма белгиланди.

Қонунда метрология фаолиятини амалга оширишда хусусий секторнинг улушини ошириш, инвестициявий лойиҳаларни соҳага кенгроқ жалб қилиш, аҳолига сифатли метрологик хизматлар кўрсатишни таъминлашнинг асосини белгилувчи нормалар билан бойиди.

Эталонларни қўллаш натижасида маҳсулот, деталларни бирхиллаштириш ва ўзаро алмашувчанлик даражасини ошириш, қайси мамлакат корхонасида ишлаб чиқарилганидан қатъи назар, уларни исталган жойда ишлатиш имкони яратилди. Шу боис, бу соҳага ҳар бир давлатнинг бойлиги сифатида қаралади, унинг

базавий даражаси жаҳон бозорида маҳсулотлар рақобатбардошлигини оширишда муҳим ўрин тутди.

— Ҳозир институтизмнинг миллий эталон базасида юқори аниқликдаги ўлчаш воситаларининг кузатувчанлиги ва метрологик назоратни таъминлаш мақсадида қўлланиладиган 17 та эталон мавжуд, — дейди Ўзбекистон миллий метрология институти директори Лазизбек Саидорипов. — Улар ёрдамида мамлакатимизнинг машинасозлик, соғлиқни сақлаш, тоғ-кон, металлургия, авиасозлик, енгил саноат, атом энергетикаси, кимё саноати каби соҳаларида юқори аниқликдаги 1600 дан ортиқ ўлчаш воситасининг метрологик текшируви таъминланмоқда.

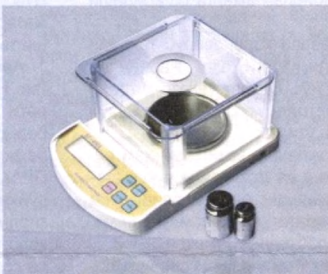
Метрология соҳасининг халқаро талаблар билан мувофиқлаштирилиши маҳсулотлар, жараёнлар, ишлар, хизматларнинг сифати ҳамда хавфсизлигини таъминлаш борасида истеъмолчилар ҳамда давлат манфаатларини ҳимоя қилишда, юртимизда ишлаб чиқарилаётган маҳсулотларнинг сифати ва экспортини таъминлашда алоҳида аҳамият касб этади.

КИБЛ ТАРОЗИСИ ВА БОШҚА ЎЗГАРИШЛАР

Ўтган йил 20 майга қадар килограмм ўлчов бирлиги инсон томонидан яратилган буюм — платина ва иридий қотишмасидан тайёрланган цилиндрга боғлаб келинарди. Бу эталон Франциянинг Серв шаҳрида сақланган. Давлатлар ўз килограмм эталонларини вақти-вақти билан шу эталон билан солиштириб турган. Бироқ миллий масса бирликларининг кейинги йиллардаги солиштирилиши натижалари уларнинг оғирлиги бош эталонга нисбатан 100 йил ичида 50 микрограммга ўзгарганини кўрсатган. Қўллаб ўлчашларда бундай оғиш ишончсиз натижаларга олиб келиши мумкин.

Парижда 2018 йил ноябрь ойида бўлиб ўтган ўлчашлар ва оғирликлар бўйича конференцияда Халқаро бирликлар тизими(СИ)нинг 7 та асосий бирлигидан 4 таси — килограмм, ампер, кельвин ва молни қайта таърифлаш бўйича қарор қабул қилинди. Унга кўра, килограммни белгилашда 130 йилдан буён қўлланиб келинган жисмоний эталондан воз кечилди. Эндиликда СИнинг барча бирликлари физик доимийларга боғланди. Янги оғирлик эталонининг қўрилмаси Кибл тарозиси деб аталади ва 2019 йил май ойидан бошлаб кучга кирди.

Лекин бундан дунё аҳолиси, жумладан, ўзбекистонликлар учун ҳеч нарса ўзгаргани йўқ. Улар дўкондан нима харид қилса ёки деҳқонлар қанча ҳосил топишса, мавжуд тарозилар орқали ўлчанаверади. Фақат мутасадди идоралар ўзларининг ўлчаш воситаларини

миллий эталонимиз билан солиштириб туришлари зарур бўлади.

Мамлакатимиз фан ва саноатининг барча соҳалари доимий равишда масса бирлиги эталонининг аниқ ўлчашларига эҳтиёж сезиб туради. Бу асбобсозлик, машинасозлик, транспорт, қимматбаҳо металл қазиб олиш, тиббиёт, металлургия, газ қазиб олиш, сертификатлаштириш синовлари, тайёр маҳсулотларни ҳисобга олиш ва назорат қилиш каби тизимлардаги ўлчашлар билан қамбарчас боғлиқ.

ҚУРИЛМАЛАР КАРАНТИНДА САҚЛанади

Ҳозирги кунда Эталонлар марказида частота ва вақт, масса, электр токи қўланиши, босим, электр сигими, сув миқдори ва сарфи, индуктивлик, аммиак, синил кислотаси, азот диоксида, олтингурут диоксида ва хлорнинг ҳаводаги массавий улуши бирликлари каби эталонлар мавжуд. Улар жуда аниқ ўлчовчи қурилмалар ҳисобланади.

— Шу боис, эталонлар ташки муҳитга, яъни лабораториядаги ҳарорат, ҳаво намлиги, атмосфера босими ўзгаришига, ҳар хил тўқинларга, вибрацияга, электрик, магнит ва электромагнит майдонларга ва шунга ўхшаш таъсир этувчи омилларга жуда сезгир, — дейди институт директори ўринбосари Нуриддин Райимжонов. — Эталонларга ҳар қандай таъсирни илҳом қилиш қарор қилиш мақсадида марказ биноси ўзига хос услубда қурилган махсус хоналарга эга. Жумладан, эталонлар жойлашган лабораториялардаги ҳаво ҳарорати ўзгариши 0,1-0,05 даража(°C)дан ошмаслигини таъминлаш мақсадида термоизоляцияланган. Бундан ташқари, хоналарга қувв нури тушиб, ҳароратнинг ўзгаришига сабаб бўлмаслиги учун лаборатория хоналари деразасиз қурилган.

Масалан, вақт ўлчашни олайлик. Унга олий ҳакам мақоми бежиз берилмаган. Мутахассислар фикрича, шундай вазифани адо этиш учун вақтнинг ўзи ҳам ўта аниқ бўлиши, ҳар бир он ва сонияларни белгилувчи жиҳозлар бағоят тўғри ишлаши зарур. Мамлакатимизда бу масаланинг ҳал этилишини вақт ва частота бирлиги миллий бошланғич эталонсиз тасаввур этиб бўлмайди. У ўзининг ўлчаш аниқлик хусусияти жиҳатдан МДҲда ҳам камёб ҳисобланади. Юз минг йилда сониянинг мингдан бир фоизи даражасида ўзгариш эҳтимоли бор.

ҲАМКОРЛИК ВА ИСТИҚБОЛ ЛОЙИҲАЛАРИ

Ўзбекистон Президентининг 2017 йил 28 апрелдаги қарорига асосан, саноатнинг эҳтиёжларини кенгроқ қамраб олиш мақсадида 5 миллион 808 миң АҚШ доллар қийматидаги 21 донa эталон харид қилиниши қўзда тутилган. Бу эса, ўз навбатида, қўшимча 2122 донa намунавий ўлчов воситаси устидан метрологик назоратни қамраб олишга имкон яратди. Ўтган вақт мобайнида қиймати қариб 2 миллион 440 миң долларлик 9 та эталон харид қилиниб, уларнинг хизмат доираси 62 тага етказилди.

— Бироқ техник имкониятларимиз ҳали етарли эмас, — дейди Ўзбекистон миллий метрология институти директори Лазизбек Саидорипов. — Шу боис, ҳозирги пайтда 1144 донa намунавий ўлчаш воситаси хорижий метрология институтлари калибрлашга олиб чиқилмоқда. Бу, албатта, катта маблағни тақозо этади. Келгусида харажатларни қамайтириш йўлида бир қатор инвестицион лойиҳалар амалга оширилмоқда.

Халқаро атом энергияси агентлиги (ХАЭА) молиявий кўмаги асосида ионловчи нурланишларни ўлчаш лабораторияси радиацион хавфсизлик талабларига мувофиқ таъмирланди, мутахассислар малакаси оширилди. Ҳозирги кунда гамма ва рентген қурилмаларини харид қилиш бўйича ХАЭА билан ҳамкорликдаги ишлар олиб боришмоқда.

Германия ҳукумати томонидан 1,3 миллион евро миқдориди ажратилган техник кўмак маблағлари ҳисобидан 2020-2023 йилларда “Ўзбекистон иқтисодиёти учун сифатни таъминлаш бўйича хизматларни ривожлантириш ва сифат инфратузилмасини ислоҳ қилишга кўмаклашиш” лойиҳаси амалга оширилмоқда. Унинг асосий мақсади истеъмолчиларга халқаро стандартлар талабларига мос хизматларни кўрсатишга қаратилган.

Президентимизнинг 2019 йил 15 августдаги “Ўзбекистон Республикасида мувофиқлини баҳо-

лаш тизимини янада такомиллаштириш ва синов лабораториялари мажмуасини ишлаб чиқиш тўғрисида”ги ва 2020 йил 9 январдаги “Ўзбекистон Республикасининг 2020-2022 йиллардаги инвестиция дастурини амалга ошириш чора-тадбирлари тўғрисида”ги қарорларига асосан, замонавий лабораториялар комплексини қуриш орқали тадбиркорлик субъектларига қўлай шароитларни яратиш, миллий эталонлар базасини такомиллаштириш, метрологик назорат (калибрлаш, қиёслаш, синаш) натижалари халқаро даражада тан олинishiга эришиш, метрология соҳасида илмий тадқиқотларни амалга ошириш каби вазифалар қўзда тутилган.

Хитойнинг Xuzhou JINLONGPO International Trading Co., Ltd компанияси (ХХР) томонидан ажратилган маблағлар орқали 2020-2022 йилларда инновацион лабораториялар комплексини ташкил этиш инвестицион лойиҳаси амалга оширилади. Маҳсулот сифати ва хавфсизлигини таъминлаш учун юқори аниқликдаги 540 та синов ускунаси ва ўлчаш воситаси билан жиҳозланган 20 та замонавий ўлчаш (синов) лабораторияси ташкил этилади. Натижада тадбиркорлик субъектларига метрологик хизмат кўрсатиш соддалаштирилади ва уларнинг вақт ҳамда молиявий харажатлари қисқаради.

Дилдан кечган ўйлар

Зулфия МҲМИНОВА, шоира

Мамлакатимизда ерни кадрловчилар қўп, жуда қўп. Афсуски, лоқайдлар, дангасалар, ишқамаслар ҳам бор. Ижтимоий тармоқларни кузатиш: чиқинди уюмлари ёнида бутун дунё аҳлига озгин қўлчаларини чўзиб “Нон беринг!” дея илтижо қилаётган гўдаклар, боласини бағрига босиб, бир парча нон, бир қултум сув сўраётганлар қанча.

Азиз юртдошим, бир лаҳзага бўлса-да, ўша гўдакларнинг ота-онаси ўрнига ўзингизни қўйиб кўринг. Ҳа, ҳатто тасаввур қилиш ҳам кўрачкан!

Мухтарам замондошим, элдошим, ҳовлингиздаги олтиндан қиммат ерга эгининг! Тупроқни ҳидланг! Ундан бараканинг ҳиди келади. Ундан райхонларнинг, жамбилларнинг бўйи келиши, тўқилик, бахтиёрлик хонадонингизни тарқ этмаслиги сизга боғлиқ.

Бир ҳовлида меҳнатга яроқли икки одам яшаса-ю, ҳеч бири кетмон ушлашми билмаса, ҳовлидаги ерга ишлов берилмаса, қўйхона, молхонадан чиққан қичқиндилар ивителиб, дарахтлар озиқ-лантирилмаса, сугорилмаса, таглари юмшатишмаса, бот қаердан бот бўлсин? Торморқа қаердан томорқа бўлсин? Қўшимча даромад қаердан келсин?

Она ер. Ҳа, биз ўзбеклар ер сўзини она сўзига қўшиб айтмаймиз. Ўзбекининг далалари бор экан, у ҳеч қачон зорикмас. Бировнинг қўлига қарамас. Ўзанинг боғларига ўғринча қайрилмас. Бегонанинг хирмонига қўл узатиб, ғуруридан айрилмас.

Момо ер. Биз ўзбеклар ер сўзини момо сўзининг ёнига лойик қўраимиз. Момо — онамизнинг онаси. Момо — отамизнинг онаси. Момонинг рўймоғлари ўпилган-қу, этакларида намоз ўқилган-қу, букчайиб қолган елкасига меҳрлар ёпилган-қу. Қани момо ердан қардорлик туйғумиз? Биз момо ер олдида, момомиз олдида уятдан қизаргандек қизармоғимиз керак эмасми?

Қўш қиличчини қайраб турган февраль ойида Сурхондарёга бордим. Ҳосилга кирган лимонзорлардан кетгинг келмайди. Балки жаннат гулларининг хушбўйи шундай бўлар. Тиббиётчиларимиз “ароматерапия” дейдиган даволаш усулида қиш чоғи асаби толиққан беморларга лимон экилган иссиқхонага кириб ярим соат, бир соат ўтириш тавсия қилинади экан. Лимоннинг ўзи-ку неча хил дардга даво. Дастурхонидан лимон аримайдиған рўзгорга касаллик келмайди.

“Иш иштаҳа очар, дангаса ишдан қочар” деган халқ мақоли бор. Бир йил томорқадан яхши даромад кўрган оила кейинги йил бундан кўпроқ фойда олади. Тажриба секин-секин тўпланди. Тажриба эса муваффақият гарови. Чет элда тажриба катта пулга сотилади. Сур-

“Бундай даврда томорқани қаровсиз ташлаб қўйиш хиёнат деб баҳоланиши керак”.

Шавкат Мирзиёев

НОН УЗАТГАН ҚЎЛНИ
ТИШЛАМАЙДИЛАР...

хондарёлик тадбиркор деҳқонлар эса лимончилик бўйича орттирган тажрибаларини қўшни вилоятлардан келган дўстларига бажонидил ўргатмоқда.

— Ҳар йил баҳорда хонадонма-хонадон юриб, аҳолига томорқадан тўғри фойдаланиш йўл-ўйриқларини тушунтирамиз, кам таъминланган оилаларга полиз экинларининг уруғларига тарқатамиз, — дейди Сурхондарё вилояти Маҳалла ва оилани қўллаб-қувватлаш бошқармаси бошчилигининг биринчи ўринбосари Мавлуда Қобулова. — Пирў бадавлат кексаларимизни тажриба алмашишга олиб борамиз. Минг афсуски, баъзи оилалар ишни охиригача етказмайди. Қўчатларни қури-тиб, томорқани тақрон ер қилиб, “Нега бизга ҳеч ким қарашмайди, маҳалладан ёрдам пули бизга доимий берилиши керак”, деб нолайдиган тўхтамайдиганлар ҳам бор. Бундайлар томорқадан фойдаланиш учун ҳатто уриниб ҳам кўрмайди.

“Боласини бирорта хунар бермасдан катта қилаётган одам ўғрини боқаётган одамдир”, дейди донишманд Конфуций.

Азиз юртдошим, донишманднинг бу сўзларини эгаси бўлиб қолмайлик. Ўғри биринчи ўғрилиқни, аввало, ўз уйида “кичкина ўғрилиқ”дан бошлайди. Сўнг-ра ота-онасининг чўнтагига қўл суқайди. Қўни-қўшиникига сўроқсиз қиради. Сиз сезиб қолганингизда эса анча кеч бўлиб қолмасин. Сиз “Уруғ-авлодимада ўғри йўқ эди-ку”, деб дод соласиз. Кечирасиз, авлодингизда ўғрилиқни сиз бошлаб бердингиз. Сиз ўсимир болангизга текин-томқлиқни ўргатдингиз. Хунар бермадингиз. Деҳқончилиқни ўргатмадингиз. Томорқда ёнингизга олиб, ишлатмадингиз. Ўғил бола бўлиб, бир нарсга бузилса тузатишни, девор ўпирилса сувашни, дераза ойнаси синса, бошқа ойна қўйишни билмайди. Бозор қилишни эпламайди.

Қизингиз-чи? “Қизи ўнга кирди, онаси сонга кирди”, деган мақолни бекор айтмаган доно халқимиз. Ўнга кирган қизингизга бирор хунар ўргатмадингизми, демак сиз ҳам бир шумғияни боқмоқдасиз.

Оғир ишларни эркакларга чиқарган. Рўзгорга ҳар кунлик сабзавотларни то-

морқда парваришлаб, дастурхонга барака киритиш аёлларга ҳам жуда ярашади. Маҳсулотларни чиқитга чиқармай, тежаб-тежаб, иқтисод қилишга ўргатиш, қиз боланинг фаросатини шакллантириш оиладан бошланади. Йўқса, у ойнанинг олдиндан кетмай қолади. Ойнага қўчага чиқишдан олдин қаралади. Бўяниб, ясан-тусан қилдимми, қўчага чиқисми, қимгадир ўзини қўз-қўз қилгиси келади. Бир, икки, уч марта қўчага мақсадсиз чиққан қизни тўртинчи марта тўхтатолмайсиз. Қўча уни сиздан шундай тортиб оладики, бир ҳафтанинг ичида сизга тик қарайдиган, гап қайтармайдиган бўлади. Бир ой ичида эса сизга қандай яшаш кераклигини ўргата бошлайди. Ёқа ушлаб улгурмайсиз. Сиздан катта-катта

пул сўрайди. Табиийки, ҳар кун у айтган пулни топиб бера олмайсиз. У сизни қолқликда, қизганчиликда айблаб, қўчага чиқа бошлайди. Тамом.

Томорқда ишлаш фақат эркакнинг ё аёлнинг иши эмас, ҳамманинг иши. Томорқаси бор одам иш излаб қўчага чиқиши шарт эмас. Қўёшни томорқда қўтиб олаётган, кечга бориб ҳосилнинг чўғини қўриб шодланаётган одамнинг хонадонига қамбағаллик йўламайди.

Ўзбегимнинг тупроғини момо ерим деймиз. У гўё болаларига нон узатиб турган сахий, пири бадавлат момога ўхшади. Биз унинг қўлларининг оғриқларини олайлик, қўзимизга суртиб, ардоқлайлик. Ахир нон узатган қўлларни тишламайди.

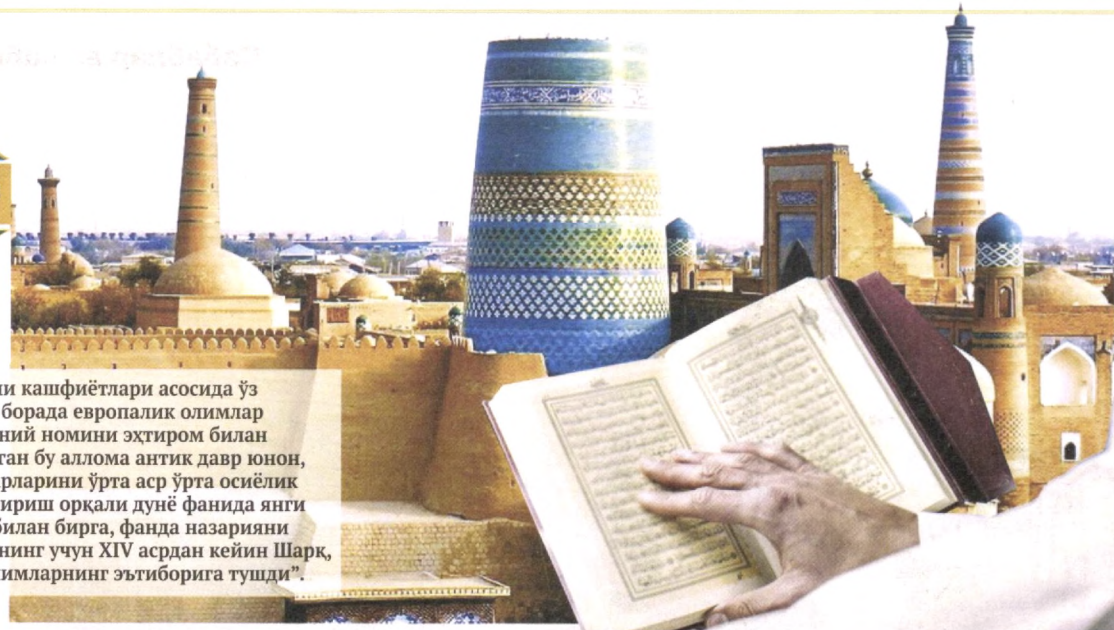
“Европаликлар Шарқ илм-фани кашфиётлари асосида ўз тараққиётини тикладилар. Бу борада европалик олимлар улуг аллома Маҳмуд ал-Чағминий номини эҳтиром билан тилга оладилар. XII асрда яшаган бу аллома антик давр юнон, рим, миср, ҳинд олимлари асарларини ўрта аср ўрта осийлик алломалар асарларига чоғиштириш орқали дунё фанида янги қиёсий усулга асос солди. Шу билан бирга, фанда назарияни амалиётга яқинлаштирди. Шунинг учун XIV асрдан кейин Шарқ, XVII асрдан сўнг европалик олимларнинг эътиборига тушди”.

Камол МАТЕЎКУБОВ

XIX асрда яшаб ўтган немис олими Вилгелм Рудольфнинг бу эътирофи Шарқ илм-фани тараққиётига берилган юксак баҳо эди. Шундай экан, немис олими тилга олган Маҳмуд ал-Чағминий ким? У илм-фанда яратган кашфиётлар нималардан иборат? Ундан қандай илмий мерос қолган?

Тарихий битикларда ёзилишича, Маҳмуд ал-Чағминийнинг тўлиқ исми-шарифи Муъаййиддин Маҳмуд ибн Умар ибн Муҳаммад ибн Умар ас-Самарқандий ал-Хоразмий ал-Чағминий бўлиб, у Хоразмнинг қадимий пойтахти Гурганж яқинидаги Чағмин кентида дунёга келган. Мирзо Улугбекнинг устози Қозизода Румий асарида бу хусусда “Чағмин Хоразмнинг улуг алломалари яшаб ўтган ва Маҳмуд ал-Чағминий тугилган жой номи” деб аниқлик киритади. Унинг таваллуд санаси маълум эмас. Муаррихлар унинг улуг алломалар Нахжиддин Кубро ва Сирохиддин Саққокий билан тенгдош бўлгани ҳақида маълумот берадилар. Дастлаб Чағминда, кейин Гурганжда мадрасаларда таълим олади. Номидаги ас-Самарқандий нисбаси унинг бу шаҳарда яшаб, мадрасада ўқиганини билдиради. У ёшлигидан машҳур алломаларга шогирд тушиб, астрономия, математика, геометрия, география фанларини ўрганади. Илм йўлидаги иштиёқи тўғрисида ўз тилидан ташқари араб, форс, юнон, рум, лотин тилларидан ҳам мукаммал сабоқ олади. Кўп тилини билиши илмий салоҳиятини янада юксалтиради. Замондошлари унинг ўз даврида илм аҳлининг пешвоси бўлгани, Гурганж ва Самарқанд мадрасаларида мударрислик қилгани ҳақида ёзиб қолдирганлар. Аллома 1221 йилда Гурганж шаҳрида вафот этади.

Маҳмуд ал-Чағминийнинг ҳаёти ва илмий фаолияти XII асрнинг иккинчи ярми ва XIII асрнинг бошларида хоразмшоҳлар давлатининг гуллаб-яшнаган даврида кечади. Бу даврда Хоразм, тарихий манбаларда айтилишича, “Шарқ илм ахлларининг ва донишмандларининг ором топадиган ижод максаида айланган”. Хоразмшоҳ Жалопиддин Мангубердиннинг боболари Отсиз, Эл-Арслон, Тақаш, отаси Оловуддин Муҳаммад даврида Гурганжда мингта яқин алломани, ижодкорни жамлаган “Донишмандлар уйи” фаолият юритган. Бу илмий марказда Умар Хайёмнинг суюкли шогирди Муҳаммад ал-Ҳижозий, Исмоил ал-Журжоний, Иброҳим ал-Журжоний каби алломалар табобат илмидан кашфиётлар қилганлар. Фахриддин Розий хоразмшоҳлар учун “Дунё илмлари қомуси”ни тузган. Нахжиддин Кубро заҳабига тасаввуф тарикатига асос солган. Маҳмуд аз-Замашхари ал-Ҳар тили ва грамматикаси, луғатшунослигининг асосчисига айланган. Сирохиддин Ёқуб ас-Сакқокий ўша даврда шогирдида, астрономия илмида, санъат соҳасида энг етук даражага эришган. Муҳаммад ибн Нажиб Бакрон жаҳон харитасини тузиб, “Жаҳоннома” деб номланган асар битган. Хоразмшоҳларнинг яқин маслаҳатчиси бўлган Шихобиддин Хивакий Гурганжда энг кўп китоблар тўпланган кутубхона барпо қилдирган. Хоразмда расад-

ЧАҒМИНИЙ – ДУНЁДАГИ ИЛК ҚОМУС АСОСЧИСИ

хона тиклатган ва унда илмий кузатишлар олиб борган Маҳмуд ал-Чағминий эса “Донишмандлар уйи” ҳамда алломаларнинг йўлбошчиси ҳисобланган. Шу сабабли барча алломалар Маҳмуд ал-Чағминийни XII-XIII асрлар илм-фанининг таянчи деб эътироф этадилар.

Аллома илмий фаолияти давомида кўплаб асарлар яратган. Муаррих Ибн ал-Фуватий унинг 50 дан ошқ асари номларини келтиради. Лекин бугунгача асарларининг нисбатда оз қисми тўла сақланган ҳолда етиб келган. Шулар орасида “Мулаҳас фил-хайъа ул баста” (“Астрономия ҳақида кичик тўплам”), “Сайланма”, “Тўққиз сонининг риёзиётдаги ўрни ҳақида рисола”, “Меросни бўлиш масалаларида риёзиёт усуллари ҳақида”, “Қонунча” асарлари алоҳида ўрин тутди. Маҳмуд ал-Чағминий фаннинг турли соҳаларига оид асарлар яратар экан, илмда ўзига хос янгиликка қўл уради. У антик давр олимлари Птолемей, Платон, Евклид, Эпикур, Менелай, Гален асарларини ўрганиб чиқади. Аини пайтда Муҳаммад ал-Хоразмий, Абу Райхон Беруний, Аҳмад Фарғоний, Абу Наср Форобий, Ибн Ироқ сингари алломалар асарларини ҳам тадқиқ этади. Юнон ва Шарқ алломаларининг фаннинг турли соҳаларидаги илмий қарашларини ўзаро қиёслаб, чоғиштиради. Уларнинг ютуқ ва камчиликларини умумлаштириб, фанда янги илмий кашфиётлар яратади.

Дунё илм-фанида ўрта аср Шарқ алломаларининг антик давр олимлари асарларига муайян бир муносабатлари шаклланган эди, лекин уларни ўзаро чоғиштириб, қиёслаб тадқиқ этиш тўла маънода Маҳмуд ал-Чағминийдан бошланади. Бу дунё фанининг кейинчалик ягона илмий йўналишида ривож топишига асос бўлиб хизмат қилди. Алломанинг фан оламидаги хизмати бу билан чекланмайди. У ўз даврнинг барча фанлари эришган ютуқларни жамлаб Шарқ тарихида биринчи бор қомус — энциклопедия яратиш аънарасини бошлаб берди. Фарбда эса қомус яратиш XVIII асрдан кейин пайдо бўлди. Қомус яратиш нафақат Шарқда, дунё миқёсида ҳам қамдан-кам олимларга насиб этган.

Маҳмуд ал-Чағминийнинг “Мулаҳас фил-хайъа” асари астрономия илмидаги йирик тадқиқотлардан бири ҳисобланади. Асар муқаддима ва икки қисмдан иборат. Биринчи қисмида осмон сфераси, коинотдаги сайёралар, ёритқичлар ҳаракатлари, юлдузлар жойлашиши ҳақида, иккинчи қисмида Ернинг кенглиги, узунлиги, обод жойлари, уларнинг табиий хусусиятлари, заминда фаслларнинг алмашиниши, кеча ва кундузнинг юзага келиш сабаблари хусусида сўз юритилади. XII асрга қадар астрономия ва географиянинг бу соҳалари юнон, италян, ҳинд ва ўрта осийлик кўплаб олимлар томонидан текширилган. Муайян илмий хулосалар ҳам чиқарилган. Модда ва

ал-Чағминий эса бу текширишлар ва хулосаларни ўзаро қиёслайди. Қиёслаш натижасида юзага келган илмий фикрларни ўз тажрибалари, кузатишлари асосидаги хулосаларга таққослайди. Оқибатда фан оламида кутилмаган янги кашфиётлар юзага келади. Масалан, у Ер, Қуёш, Ой ва бошқа сайёралар ҳаммаси ҳаракатда, деган хулоса қилади. Ер ўз ўқи атрофида суткада бир марта айланишини илмий жиҳатдан исботлайди. Яъни сайёраларнинг ўз ўқи атрофида ва коинотда айланишини очиб беради. Бу борада Птолемей, Гален, Эпикурнинг бир тарафлама, нотўғри қарашларини рад қилади. Хоразмий, Фарғоний, Берунийнинг илмий қарашларини тасдиқлайди. Алломанинг яна бир кашфиёти ўша давр фан олами учун янгилик эди. У Қуёшни ёруғлик манбаи деб билади. Ой эса ёруғлиқни қуёшдан олади, шу маънода қуёшни осмоний жисмларнинг маркази деб атайди. Мазлумки, ўша даврда барча олимлар Ерни коинотнинг маркази деб ҳисоблаган. Бу фанда геосентрик таълим эди. Маҳмуд ал-Чағминий эса коинот марказига Қуёшни қўяди. Ушбу гоя кейинчалик фанда илмий асосланган гелиоцентрик таълим учун негиз бўлиб хизмат қилади.

Аллома кўплаб асарлари орқали география, геодезия, арифметика, риёзиёт фанларининг ривожига ҳам катта хисса қўшди. У “заминда юз берадиган барча ҳодисалар коинотдаги ўзгаришлар билан боғлиқ, шунинг учун самовий ҳаракатларни мукаммал билиш керак”, деган хулосага келади. “Тўққизликлар арифметикаси” асарида астрономия илми муаммоларини риёзиёт, математика фани асосида ҳал қилишга интилади. Унинг илмий изланишлари тўғрисида доиравий тригонометрия асослари ишлаб чиқилди ва қоидалари яратилди. Унда доиравий учбурчак ва унинг хилма-хил турларининг тўла таърифи берилади. У илм-фан тарихида илк бор уфқий текисликдаги кузатиш жойининг асоси бўлган координатлар тизими қоидаларини ишлаб чиқади ва амалиётга таъбиқ этади. Алломанинг риёзиёт фанига оид бундай илмий янгиликлари кўп. У илм соҳасида салафлари бошлаб берган ишларни якунига етказиб кашфиётлар яратди. Шу сабабли аллома Муҳаммад Авдий: “Гарчи унганча ҳам самовий жисмлар ҳақида кўплаб китоблар ёзилган бўлса-да, уларда асосий масалалар ечимини топмаган, чуқур ёритилмаган эди. Маҳмуд ал-Чағминий астрономия илмида барча муаммоларга ечим топди”, деб хулоса чиқаради.

Маҳмуд ал-Чағминийнинг фалсафий қарашлари, хусусан, табиатшунослик соҳасидаги фикрлари, ғоялари ҳам фан олами учун янгилик ҳисобланади. У “Табиат ҳар қандай ҳаракат ва соқиллиқнинг манбаи. Шу билан бирга, табиат табиий кучга эга, бу куч унинг фаоллигини заруриятга айлантиради, уни доимий ҳаракатга келтиради. Модда ва

шакл табиатни яратади”, дейди. Ўрта асрларда фанда қадимий юнон олимларининг “Машоюнлар фалсафаси” деб ном олган таълимотига кўра, модда ва шакл қанчалик бир-бирига боғлиқ бўлмасин, улар бири иккинчисидан ажралади, деган гоя етакчилик қилган. Ал-Чағминий эса улар ғояларини рад этиб, модда ва шакл бир-биридан ажратиб бўлмайдиган даражада бирикиб кетган, дейди. У табиатда бирламчи заррача — модда, иккиламчи заррача модданинг кичик бўлаклари, улар ажралмасдир, деган хулосага келади. Алломанинг бу фикри кейинчалик фанда атом ва унинг молекулалари мавжуд деган ғоянинг, илмий назариянинг юзага келишига асос бўлди. Аллома “Қонунча” асарида тиб илмига оид инсон физиологияси, касаллиқни аниқлаш, жароҳлик, мижозлар, доришунослик соҳалари билан бирга, касаллиқнинг олдини олиш борасида жисмоний тарбия, соғлом экологик муҳит, мусофодо ҳаво, тоза ичимлик сув, сайру саёҳат одам ҳаёти учун ниятда зарурлигини исботлаб берди. Унинг бу илмий қарашлари барча даврларда ўз аҳамиятини йўқотмаган.

Алломанинг асарлари XIII асрдан бошлаб Шарқ мамлакатлари мадрасалари, илм-фан максадаларида дастуриламал бўлиб хизмат қилган. Мароғи, Мирзо Улугбек расадхоналарида самовий кузатишлар унинг илмий хулосаларидан фойдаланган ҳолда олиб борилган. Самарқандда Мирзо Улугбек мадрасасида астрономия илми Маҳмуд ал-Чағминийнинг “Мулаҳас фил-хайъа” асари асосида ўқитилган. Бундан ташқари, мадраса таълим тизимига ана шу асарга Қозизода Румий, Мир Саййид Шариф Журжоний, Жамшид Коший, Али Қушчи томонидан ёзилган шарҳлар махсус фан сифатида киритилган. Бу асарлардан нафақат шу мадрасада, бошқа мамлакатлар ўқув даргоҳларида ҳам то XIX асрга қадар таълим берилган. Маҳмуд ал-Чағминий асарлари қўлёзмалари дунёнинг 20 дан ошқ шаҳрида сақланади. Улар араб тилидан немис, форс, рус, инглиз, ҳинд, турк ва бошқа тилларга ўғирилган. Аллома асарларида 30 дан ортиқ шарҳ ва ҳошия битилган. Унинг асарлари европалик олимлар эътиборига XVII асрдан кейин тушди. Эндилда дунё олимлари “Чағмин илми” деган тушунча остида машҳур аллома Маҳмуд ал-Чағминий илмий меросини эътироф этадилар.

Тарих бағрида, олис ўтмиш саҳифаларида юртимиз, халқимиз ва дунё илм-фани раънақи учун ҳаёти, илмий фаолиятини бағишлаган буюк аждодларимиз кўп. Эндилда уларнинг илмий меросларини тадқиқ этиш, номларини абадийлаштириш бугунги авлод олдидаги вазифалардан биридир. Маҳмуд ал-Чағминий ҳам ана шундай ўз илмий тадқиқини қутиб ётган улуг сиймо, буюк аллома ҳисобланади.

Мозийга саёҳат

ЯШИРИН ШАҲЗОДАНИНГ СИРИ

ЁКИ НЬЮТОН НАЗАРИЯСИНИ СОЯДА ҚОЛДИРАДИГАН ТИЛСИМОТ

Маннон ОТАБОЙ,
журналист

Бугунги Бухоро аҳоли билан уйғун ҳолда яшаётган тирик шаҳардир. Дунёда замонлар тўғрисида бир неча бор вайрон этилиб, яна ўз жойида қад ростлаган шаҳарлар бармоқ билан санарли.

Бухоро ана шундай метин ирродали, салобатли, пурвиқор шаҳарлар сирасига кириши билан сизу бизга ғурур бахш этади. Унинг бағридаги юзлаб обидалар халқимизнинг улуг тарихи, аждодларимизнинг буюк тафаккури тимсоли сифатида мағрур қад ростлаб турибди.

Бухородаги меъморий ёрдоғорликлардан бири — Абдулазизхон мадрасаси кўпчилики хайратга солиб келади. У аштархонийларнинг бешинчи вакили Абдулазизхоннинг буйруғи билан меъмор Мимхоқон ибн Хожа Муҳаммадамин томонидан 1652 йилда қурилган. Мадраса тузилиши оддий ва ҳужралари икки ошёнли. Катта пештоқи нафис ва нодир кошкнорки нақшлар билан зийнатланган. Илмий нақшлар қаторида афсонавий жониворлар тасвири ҳам берилган. Мадраса ҳужралари, айниқса, жанубий айвон пештоқи турли-туман нақшлар билан безатилган. Гумбаз шифтининг ганчи мукарнаслари орасида исломий нақшлар ва зарҳал безак ҳам бор. Нақшлар, асосан, мовий ранг бўёқлар билан чизилган. Ушбу мадраса XVII асрдаги Бухоро маҳобатли меъмorchилигининг етук намунасидир.

Абдулазизхон мадрасасида унинг меъмори Мимхоқон ибн Хожа Муҳаммадамин томонидан хонақоҳ деворига туширилган, ўша давр учун мутлақо янгилик ва ўта мураккаб бўлган иккита сурат барчани хайратга солади. Ушбу суратларнинг пайдо бўлиб, яна соялар ичига яширинишини Ньютоннинг ёруғлик ҳақидаги корпускуляр ва ёруғлиқнинг Гойгенс яратган тўлқин назариялари асосида изоҳлаш мумкин.

Меъмор томонидан хонақоҳнинг кунботар томони меҳробиде жуда усталик билан шаҳзода ва гулдаста сурати туширилган. Меҳробга яқин бориб қарасангиз, гулдастани кўрасиз. Остонадан чиқиб, етти қадам узоқлашиб, орқага (меҳробга) қарасангиз, шаҳзода сурати пайдо бўлади. Кейин меҳробга яқинлашиб бораверсангиз, у яшириниб боради.

Ўш, бу қандай содир бўлади? Бунини илмий нуқтаи назардан қандай асослаш мумкин? Мутахассисларнинг таъкидлашича, меҳробдаги гиштлар ботик ва қавариқ сиртлардан иборат. Ана шу сиртлардан қайтган ёруғлик нурлари бир-бирига қўшилиб, интерференция ҳодисаси юз беради ва сурат “яширинади”. Сурат тонг отиши (Қуёш нури тушиши) билан яна пайдо бўлади. Унинг пайдо бўлиши кундуз кун соат 13:00 гача, қуёш туш чизигидан ўтгунча давом этади. Тушдан кейин бу ҳодиса кузатилаётган, сабаби оддий, қуёш нури суратга тушмайди. Тўғри, Ньютон ва Гойгенс ёруғлик қонунларини, ёруғлик ҳодисаларини изоҳлаб берган давр билан ушбу сурат чизилган давр мос келмоқда. Аммо Ньютоннинг ёруғлиқнинг призмадаги дисперсияси 1667 йилда яратилган. Ньютон оқ ёруғлик дастасининг 3 ёқли призмадан ўтишини текшириб, оқ ёруғлик узлуксиз спектр ҳосил қилувчи чексиз кўп рангли нурлар тўпламидан иборат эканини аниқлади. Бу тажрибалар асосида оқ ёруғлик мураккаб нурланишдан иборат, деган хулоса чиқарилди. Ньютон тексари тажриба ҳам ўтказди: у оқ ёруғлиқнинг призмадан ўтиши натижасида ҳосил бўлаётган рангли нурларни линзалар ёрдамида йиғиб, қайтадан оқ ёруғлик ҳосил қилди. Ниҳоят, Ньютон спектрнинг асосий рангларига бўйланг бир нечта секторга бўйланган доирани айланма ҳаракатга келтириш йўли билан рангларни аралаштириш тажрибасини ўтказди. Диск теги айланганда ҳамма ранглар тутатишиб кетиб, оқ ёруғлик манзарасини вужудга келтирган.

Ньютон бу фундаментал тажрибалар натижаларини ранглар назарияси асосига қўяди. Бу назарияни ундан олдин яшаган олимларнинг бирортаси ҳам ярата олмаган эди. Ранглар назариясига кўра, жисмнинг ранги спектрнинг жисм қатъи оладиган нурлари билан аниқланди: бошқа нурларни жисм ютади.

Ньютоннинг бу кашфиёти Абдулазизхон мадрасаси қурилгандан сўнг 14 йил ўтиб кашф қилинган. Яна тўғриси, хонақоҳ қурилганда Ньютон (1643-1727) атиги 9 ёшда бўлган. Агар адашмасак, 9 ёшли бола қуёшга қараб, кўзини қисиб хаёл оғушида юрган кезларида бизда ёруғлик ҳаракатларидан амалда фойдаланилган. Абдулазизхон мадрасасидаги сирли шаҳзода ва гулдастанинг нурлар орқали пайдо бўлиши ва яшириниши унинг исботи, десак эҳтимол хато бўлмас.

Ньютон кашфиётларини камситмаган ҳолда Шарқда ёруғлик ва нурлар билан боғлиқ сирларни ўрганишга анчайин олдин киришган, дейиш мумкин. Аждодларимиз закоси, тафаккури алгебра, математика, астрономия, тиббиёт сирлари ва табиат ҳодисаларини кашф этишда ўша даврларда жуда катта роль уйнаганлиги ҳеч кимга сир эмас.

Тарихи йўқ халқнинг келажига ҳам йўқ. Тарих, маданият ва илмий интеллектуал меросни кўз қорачиқидек асраб-авайлаш, бойитиш ва уларни янада кўпайтиришга кўмаклашиш ўзбек халқининг бой ўтмиши ва маданиятини ўрганиш, ушбу бойликлари камол топиб келаётган ёш авлод ўртасида кенг миқёсда тарғиб этиш, ёшларда тарихий мерос ва халқ аънасаларига чуқур меҳр, ҳурмат ва эҳтиром уйғотиш сизу бизнинг вазифамиздир.

Лойиҳа кўмагида

Лутфулла СУВОНОВ

Самарқанд вилоятининг Пайариқ туманидаги “Кўпаки” маҳалласида яшовчилар кўп йиллардан бери тоза ичимлик сув муаммосидан азият чекиб келар эди. Маҳалла аҳли шу пайтгача ўз уйларида қудуқ қазиб, унинг сувидан фойдаланиб келган. Қудуқ сувининг сифати эса...

Оқибатда ҳудудда юқумли касалликларнинг 80 фоизи айнан сувнинг сифати ёмонлигидан келиб чиқаётганини шифокорлар кўп таъкидлар эди.

“Кўпаки”га ичимлик сув келди

Сув ҳўжалиги вазирлиги БМТ Тараққиёт дастури ва Европа Иттифоқининг Ўзбекистоннинг қишлоқ жойларида сув ресурсларини барқарор бошқариш: “Техник салоҳиятни мустаҳкамлаш” лойиҳаси асосида мана, иккинчи йилдики, ушбу ҳудудда сув истеъмолчилари уюшмасини қўллаб-қувватлаш бўйича хайрли ишларни амалга ошириб келмоқда.

Пайариқ туманидаги “Ўжа Бўстон” сув истеъмолчилар уюшмаси намунавий ҳудуд сифатида танланган бўлиб, лойиҳа доирасида уюшмага ҳар томонлама ёрдам кўрсатилляпти. Жумладан, ташкилот учун янги бино қуриб берилди, компьютер техникаси ва мебеллар билан жиҳозланди. Шунингдек, уюшма аъзолари оғирини енгил қилиш учун транспорт воситалари ва мобил сув ўлчаш ускуналари харид қилинди.

Ҳудуддаги “Ўжа Бўстон” каналининг реконструкция қилиниши, айниқса, фермерлар ва аҳолини қувонтирди. Бу билан сув таъминоти яхшиланди, аҳолининг томорқадан оладиган даромади ошишига шароит яратилди.

“Техник салоҳиятни мустаҳкамлаш” лойиҳаси доирасида яна бир хайрли ишга қўл урилди. Бутун мамлакат бўйлаб коронавирус инфекциясига қарши қатъий кураш

олиб борилаётган шу кунларда “Кўпаки” маҳалласи аҳолисини тоза ичимлик сув билан таъминлаш йўлга қўйилди. Ушбу тизим маҳаллада яшовчи 2300 киши, 450 ўринли мактаб ва 120 ўринли боғча ҳамда қишлоқ врачлик пунктини тоза ичимлик сув билан таъминлайди. Шифокор мутахассислар тоза ичимлик сувнинг келиши ҳудудда юқумли касалликлар камайишига ва аҳоли фаровонлиги ошишига хизмат қилишини таъкидламоқда.

Тил — миллий ғуруримиз

УЗОҚ ЙИЛЛАР КУТИЛГАН БАЙРАМ

Зухриддин ИСОМИДДИНОВ,
Олий аттестация комиссияси
раисининг маслаҳатчиси

Ўн йилча бўлиб қолди, бир ғуруҳ олимлар, санъаткорлар билан Молдовага бориб, МДХ давлатлари ижодий ва илмий зиёлиларининг Кишинёв шаҳрида ўтказилган тўртинчи форумида қатнашган эдик. Меҳмонхонамиз шаҳарнинг қоқ марказида, 31 август кўчасида жойлашганди. Мен ажабланиб: “Нима, 31 августда мамлакат тарихида шунга арзидиган бирор буюк воқеа бўлиб ўтганми, пойтахтнинг энг катта проспектидан бирига шундай деб ном берибсизлар?” деб сўрадим. “Ҳа, бу сана биз учун жуда улуг кун, — деди бизни шаҳар бўйлаб сайр қилдириб юрган мезбонлардан бири. — Чунки 1989 йил 31 августда молдован тили давлат тили деб эълон қилинган”.

Форум тугагач, қайтиб келдик, орандан бир-икки ҳафта ўтгач, касб-коримиз тақозосига кўра, ўзбек тилига давлат тили мақоми берилган кун муносабати билан (молдованлардан икки ойча кейин, 21 октябрь) ташкilot ва муассасаларда ўтказиладиган “тадбир”ларга тайёрланишга киришдик. Одатда, идорадан зўр-базўр иштирок этадиган беш-ўн нафар ходимни демасангиз, қолганига залини тўлдириш учун тиббиёт коллежи талабаларими ё ҳарбий қисм аскарларими, чорлар, улар ҳузурида “тилимиз бой ва қадимий...” деган сийқа гапларни ҳар йили такрорлаб (бошқа жиддий масалани уқтириш беҳуда, албатта), бир-икки ўқувчининг тил ҳақида ёдлаган шеърини тинглаб қайтар эдик. Бундай “нишонлаш” ўттиз йилча давом этди. Уёғини сўрасангиз, шунга ўрганиб ҳам қолгандик.

Аммо Кишинёв сафарида кейин юрагимда бир ғашлик пайдо бўлди. Ўзбекистондаги йигирма беш миллионлик (ўша пайтда) ўзбек она тилимиз ҳақ-ҳуқуқини Молдовадаги икки ярим миллион молдованчалик ҳам ҳимоя қила олмаётган эканмиз! Йилда бир мартагина “Она тили кун”ни эплаб-сеплаб ўтказамиз-да, эртасидан яна ҳамма жойда эски тураларнинг тилида иш юрота берамиз, гўё рус тилини қўлаш — байналмилаллик, ўзбек тилида иш юритиш эса миллатчилик деб қабул қилинади, кимки юрак ютиб, бирор қогозни ўзбекча ёзиб жўнатайлик, ахир ўзбек тили — давлат тили-ку деса, шак-коклик бўлиб кўрсина... Давлат тили ҳақидаги қонун эса қогозда бор, амалда йўқ нарса эди-да.

Едингиздадир, Иккинчи жаҳон урушининг энг оғир бир палласида улуг шоиримиз Ғафур Ғуллом саросимага тушмай, қомил ишонч билан “Бизнинг кўчада ҳам байрам бўлажак!” деб ёзган эди. Бугун ҳам барчаннинг диққати бемисл катта муҳорабага — коронавирус офатига қарши курашга қаратилган бир пайтда Президентимизнинг она тилимизга давлат тили мақоми берилган санани Ўзбек тили байрами кун

деб эълон қилиш тўғрисидаги қонунни имзолашга бутун моҳият-этибори билан келажакка қомил ишончининг намоиши, халқ иродасининг тантанаси, деб қаралмоғи керак. Бу қонун она тилимизнинг кўчасидаги, ўзбек тили жонқуяларининг, қўйиники, ўзини ўзбекман деб биладиган, шундан фахрланадиган ҳар бир фидойи мардумнинг кўчасидаги байрамдир.

Қатор умумхалқ байрамларимиз қаторига энди яна бир миллий байрам — тил байрами қўшилидиган бўлди. Маҳмуд Қошғарийнинг, Навоий ва Бобурнинг, Абдулла Қодирий ва Мирзақалон Исмоилий, Миртемир ва Эркин Воҳидов каби улуг тил фидойиларининг руҳлари шодланадиган, ўттиз беш миллионлик ўзбек элининг миллий руҳи шодумон бўлиб тантана қиладиган байрам бу!

Тўй қилмасдан, байрам қилиб нишонламасдан ўғлингизни уйлантирмайсиз, қизингизни қувёвга бермайсиз. Чунки тўй улар олдида жуда катта масъулият юклайди. Эндиги ҳаётида шунча одамнинг эътиборида эканини ҳар лаҳза хис этиб туради.

Давлатли тилимиз давлат тили бўлганини умумхалқ миқёсида байрам қилиб, тўйини ўтказиш, шу маънода, гарданимизга катта вазифа ҳам юклайди. Она тилимизнинг чинакам давлат тили бўлиши Ўзбекистон давлатида барча

ишни шу тилда юргизиш деганидир. Ишлаб чиқариш ва технологияни шу тилга ўтказиш, олимлар илмий асарларини ўзбек тилида ёзиши, саноат, қон ишлари, банк ҳужжатлари... тамомила шу тилда бўлади пировардида. Ўғини Англияда мебель фабрикалари инглиз тилидаги технология асосида шкаф ясагани, ё бўлмаса, Япония Ташки ишлар вазирлигида барча ҳужжатлар японча ўйлаб, японча ёзадиган одамлар қўлида бўлгани каби. Аммо баннер ва шiorларни, кўча пешлавҳаларини ўзбек тилига ўтказсак, иш юритиш — идорадаги қарор ва буйруқларни ўзбек тилида чиқариб, бошқа таъкилотларга хат-ҳисобларни ўзбекча юборишга ўтсак, шу билан она тилимиз давлат тили бўлади-қолади десам, ўзимизни алдаган бўлиб қоламиз. Бу, нари борса, олти ойлик иш, ҳолоқ.

Аммо улар — музтоғнинг сув устидаги кўзга кўриниб турган ўн фоизи, эҳтимолки, ундан ҳам озроқ қисми. Иш юритишни ўзбекча қилиш ва кўча ёзувларини эпаккага келтириш аслида вайронанинг олдини чироили баннер билан тўсишдай гап. Албатта, биринчи навбатда шундай қиламиз ҳам, аммо ўша баннернинг ортидаги иморатни чироили қилиб қуриш, она тилимиз мақомини ўрнига қўйиш — асосий нарсас. Биз шунга эришишимиз керакки, Туркияда турк тили бутун мамлакат тили бўлгани, бошқа тил муҳити ҳукм сурмагани каби Ўзбекистонда ҳам ўзбек тили илм-фан, техника ва технология, қурилиш ва тиббиёт тилига айланиши керак.

Ҳозирча бу — орзу. Чунки... Биргина мисол айтмай. 2007 йилда Самарқанднинг 2750 йиллиги ва Марғилоннинг 2000 йиллиги ўтказилган бўлганда, ўзбек тарихчиларининг

бу шаҳарлар ўтмишига атаб битилган асарларини қамини... она тилимизга ўтирганман. Хайриятки, бу китобларни чоп этган нашриёт пардалади — муторжамини кўрсатмай, гўё ўша олимлар ўзбекча ёзгандай қилиб тақдим этибди. Бошқа аниқ фанлар соҳасини, техника ва тиббий илмларни кўя туринг, аксар ўзбек тарихчилари ҳам то ҳануз ўз она тилида эмас, собиқ валинеъматларининг тилида ёзаяпти ёзадиганини!

Зиёлиларнингки ватанпарварлиги, миллатсеварлиги шу ҳолда бўлса, бошқалардан ўпқалаш на ҳолат?

Демак, иш етарли.

Ҳар йили 21 октябрь санасида ўтказиладиган Тил байрамини биз нафақат бир йиллик иш якунини намоиш қилиб, балки ўтган ўттиз йил давомида тўпланиб қолган муаммоларни ҳам ҳал этиб, яъни ҳар бир йилда қамида уч йиллик вазифани бажара бориб нишонласак, чинакам ярашади. Бунда энг муҳими — тил соҳасидаги барча ғайрату ташаббусларимиз асосан ана шу байрамни нишонлашга эмас, балки байрам бор, байрамнинг эртаси ҳам бор, деган мақолдагидек, она тилимизни ривож топтиришга қаратилиши, ҳар бир ой, ҳар бир чоракда қилинадиган ишларни белгилаб, босқимча-босқимча бажариб борсак, ана ўшандагина қадимий, бой ва рангин она тилимиз чинакам давлат тилига айланади. Ана ўшанда бу байрамнинг, яна бошқа байрамларнинг сценарийи ҳам ўзбекча ёзилади, нафақат “миллий либос”и, балки қалби ҳам, руҳи ва турмуш рафтори ҳам ўзбек бўлганлар мамлакатимизнинг энг улкан майдонларида ўзбек миллатининг руҳини кўларга кўтариб тантана қилади.

Сабаблар ва сабоқлар

КЕЛАЖАК УЧУН
БАРЧАМИЗ ЖАВОБГАРМИЗ

Ислом ХУШВАҚТОВ,
Олий Мажлис Қонунчилик палатаси депутаты

Башариёт ўз тамаддунининг турли давларида коронавирус пандемияси каби кўплаб хавфу хатарларни бошдан кечирган. Аммо шу чоққача ҳеч бир оммавий таҳдид инсоният тараққиётига тўсқинлик қила олмаган.

Ақсичча, ақдоқларимиз ўз ақли-идроки, тафаккури ва сабр-матонати билан турфа ўлату ваболарни енгиб, улардан керакли хулоса ва сабоқ чиқарган, тажриба орттирган. Ҳатто бу синолар инсон эотининг иродасини тоблаб, жамиятнинг янада жипслашишига, қолверса, тараққиётнинг янги поғонага кўтарилишига хизмат қилгани ҳам айни ҳақиқат.

Ота-боболаримиз ҳар нарсадан ибрат, ҳар иллатдан ҳикмат излаб яшашини уқтиради. Шу маънода коронавир пандемиясининг ҳам инсоният бошига солаётган ташвишу уқубатлари қаторида яхшиликка хизмат қилаётган жиҳатлари йўқ эмас.

Олимларнинг аниқлашича, дунёда автомобиль, темир йўл ва ҳаво транспорти қатнови кескин қамайгани натижасида двигателлардан атмосферага чиқаётган ис газлари миқдори сезиларли даражада қамайган. Натижада атмосферанинг кейинги 30-40 йил ичида қучайган ифлосланиш даражаси пасаяётгани кузатишмоқда. Қуёшдан Ер сайёрасига (айниқса, йирик шаҳарларга) авваллари етиб кела олмаётган шифобахш нурлар яна заминимизни чулғаб ола бошлади. Яқин бир ой ичида барча хавфли микроблар ва вируслар ҳалок бўлишига умид боғланяпти.

Яна бир ҳолат. Очқик сув ҳавзаларига ташланаётган ифлослантурувчи оқовлар нафақат атроф-муҳитга, балки инсон саломатлигига, санитар-эпидемиологик вазиятга салбий таъсир этади. Ҳозир бир қатор саноат корхоналари фаолияти тўхтагани санитар-эпидемиологик ҳолат барқарорлаштишига хизмат қилмоқда.

Шу пайтгача ифлосланган атмосфера оқибатида қоинотдан кўринмаган шаҳарларни кўриш имкони пайдо бўлди, дарё ва денгизлар тиниқлашиб, асл қиёфасига қайта бошлади. Буларнинг барчаси ҳар қандай қулфат ортидан шаксиз келадиган некинликдан бир нишона эмасми?! Инсоният бугунги мураккаб вазиятни изга туширгач, бундан буёғига экологик ва санитар-эпидемиологик муҳит барқарорлигини сақлаш йўлида янада огоҳ ва ҳушёр бўлиши турли фалокатлар қайта такрорланмаслигига кафолат эканини англаб етмоғи лозим.

Айни пайтда бутун дунёда бўлгани каби юртимизда ҳам бу пандемияни бартараф этиш, унинг инсон саломатлиги ва иқтисодиёт ривожига салбий таъсирини юмшатиш борасида изчил чора-тадбирлар қўрилимоқда. Айтиш керакки, касалликка қарши амалга оширилаётган тезкор ташкилий, тиббий-санитар, иқтисодий-ижтимоий ва бошқа чоралар дунёнинг бир қатор ҳудудлари қараганда юртимизда коронавир пандемиясининг нисбатан енгилроқ ўтишига замин бўлмоқда.

3 апрель куні коронавир пандемияси келтириб чиқарган инкироза қарши курашиш шароитида тадбиркорликни қўллаб-қувватлаш масалалари бўйича ўтказилган видеоселектор йиғилишида давлатимиз раҳбари халқимизга яна бир бор мурожаат қилди. Коронавир инфекцияси тарқалишининг олдини олиш ҳамда унга қарши курашишда чинакам жасорат ва матонат кўрсатаётган жонқуяр ва олижаноб шифокорларимизнинг фидокорона меҳнати алоҳида эътироф этилди. Халқимизга юзага келган вазиятни тўғри тушуниш, ҳукуматни фаол қўллаб-қувватлаётгани учун миннатдорлик билдирилди.

Шу билан бирга, мурожаатда қанча огоҳлантириш ва тушунтириш ишларига қарамай, жойларда карантин қоидалари бузилаётгани афсус билан айтиб ўтилди. Шу сабаб бутун халқимиз ҳаётига хавф солаётган бундай қонунбузарликларга нисбатан кескин чоралар қўрилиши таъкидланди. Коронавир тарқаб кетмаслиги учун давлат барча чораларни қўриши, аммо шу синови давларда ҳар бир инсон, ҳар бир идора,

жамоатчилик вакиллари бир мушт бўлиб ҳаракат қилиши кераклиги, касалликни маҳаллага, уйга, оиллага олиб кирмаслик учун, энг аввало, ўзимиз масъул бўлишимиз лозимлиги кўрсатиб ўтилди.

Дарҳақиқат, юқори гигиенага асосланган кундалик турмуш тарзи, миллий урф-одатлар бу касалликни енгилда жуда муҳим омил бўлиши дунёнинг бир қатор давлатлари тажрибасидан аён бўлмоқда. Жумладан, аҳолиси зич, қўшнилар билан савдо алоқалари ўта ривожланган бўлишига қарамай, Япония вируснинг кенг тарқалишига йўл қўймади. Мутахассислар “япон феномени”ни улардаги ўзига хос саломлашув, шахсий масофани сақлаш, тез-тез кийим алмаштириш, юз-қўлни ювиш, ювиниш, тўғри овқатланиш, фаол турмуш тарзи ва спорт қабилар билан асосламоқда.

Президентимиз айтганидек, бу бизда ҳам азал-азалдан мавжуд қўлни қўчига қўйиб саломлашиш, уйга меҳмон келганда қўлга сув қўйиш, жамоат жойларида масофани сақлаш, мева-сабзавотларни кўп истеъмол қилиш каби урфларимизни янада мустаҳкамлаш тақозо этади. Шуларни инобатга олган ҳолда давлатимиз раҳбари мурожаатда: “... бу курашда тиббий чоралар билан бирга, юксак тафаккур, қатъий интизом, сабр-тоқат ва улкан масъулият кўрсатишимиз лозим. Бу сифатлар бизнинг энг асосий ва энг таъсирчан қўрoлимизга айланиши шарт”, дея таъкидлаб ўтилди.

Бирок бу хавф-хатар осон енгилди, дегани эмас. Шу боис, Президентимиз мурожаатида фуқаролар яна бир бор огоҳликка чақирилгани бежиз эмас.

Давлатимиз раҳбари томонидан мана шундай қийин вазиятда иқтисодиётни, тадбиркорларни фаол қўллаб-қувватлаш учун яна бир муҳим фармонга имзо чекилди. Қанчалик мураккаб бўлмасин, бюджетдан катта харажатларни талаб этмасин, қўшимча чораларни қўришга қарор қилинди.

Ушбу фармонга кўра, карантин даврида айрим тадбиркорлик субъектларига иқтисодий имтиёзлар, асосий истеъмол товарларини импорт қилишда божхона бож ва акциз солиғи ундирилмаслиги белгиланди.

Албатта, жорий этилаётган кенг қамровли амалиёт инсон ҳуқуқларини чеклаш ёҳуд қамситиш эмас. Ақсичча, оиласи, фарзандлари, яқинлари, қолверса, эл-орт тинчлиги, ватандошларимиз солиғини энг юксак қадрият сифатида эъзозлайдиган халқимизнинг тақдир ва келажагини ўйлаб қилинаётган ҳаётий заруратдир.

Бугун ҳар бир фуқаро ўз масъулиятини ҳис этган ҳолда оддий экологик, санитар-осойишталик, шахсий гигиена талабларига риоя қилиши, хонадонида фарзандлари саломатлиги ва тарбияси билан машғул бўлиши инфекция тарқалишининг олдини олишда ҳал қилувчи аҳамият касб этади.

Юртдошларимиз эса ёлғон хабарларга алданмай, тиббиёт ходимлари тавсияларини сўзсиз бажариши, асло ваҳимга берилмай, хотиржамлик билан фақатгина расмий манбалардан тарқатилган ахборотларга ишонини лозим. Ҳар биримиз давлат даражасида қабул қилинган карантин тадбирларига қатъий риоя этишда фаоллик кўрсатиб, фуқаролик бурчимизни адо этишимиз, ўзимиз ва оила аъзоларимизни асрашимиз шарт!

ЎЙДА ҚОЛИНГ! УНУТМАНГ, КЕЛАЖАК УЧУН БАРЧАМИЗ ЖАВОБГАРМИЗ!

Саховат

САВОБ ИШНИ ҲАР КУН,
ҲАР КИМ ҚИЛИШИ КЕРАК

Аброр УМАРҚУЛОВ

Саховатпешалик, хайрия амалларини бажариш халқимизнинг азалий қадриятларидан. Айниқса, кам таъминланган, боқувчисини йўқотган оилаларнинг ҳолидан хабар олиш, кўнгли ярим инсонларнинг қалбига йўл топишнинг савоби катта.

Тошкент вилояти ҳокимлиги томонидан “Минг оилага — минг туҳфа!” хайрия акцияси доирасида коронавир пандемияси пайтида ижтимоий ҳимояга муҳтож, бемор ва ногиронлиги бўлган, эҳтиёжманд мингта оиланин ҳар бирига бир бошдан қорамол ҳадя қилинмоқда. Тадбиркорлар, фермерлар, бошқарма ва ташкилотлар

ҳомийлиги ёрдамида амалга оширилаётган мазкур акция туфайли биргина Оққўрғон туманидаги 47 та оила бир бошдан соғин сигирли бўлди. Қолган туманларда ҳам бу хайрли тадбир давом этмоқда.

Шунингдек, Тошкент вилояти Маҳалла ва оилани қўллаб-қувватлаш бошқармасининг Охангарон шаҳрида жойлашган Ҳомийлик хайрияларини мувофиқлаштириш маркази томонидан коронавир пандемияси вақтида кам таъминланган, иқтисодий жиҳатдан ночор оилалар ва вақтинчалик ишсиз бўлган фуқароларга хайрия сифатида озиқ-овқат маҳсулотлари марказлашган тартибда етказилмоқда. Айни дамда бу ерда иш қизғин.

— Кун кеча вилоятдаги мавжуд 22 та туман ва шаҳарнинг ҳар биридаги яшаш шароити оғир 40 тадан оиллага озиқ-овқат, дори-дармон етказиб берилди, — дейди вилоят ҳокимлиги ахборот хизмати бошлиғи Бекзод Қобулов. — Марказ фаолиятининг дастлабки кун хайрия ёрдамлари сони жами 880 тани ташкил

қилди. Алоҳида қопларга жойланган бундай хайрия ёрдамларининг таркиби 10 турдаги озиқ-овқат ва дори-дармон маҳсулотларидан иборат бўлиб, 3-5 кишилик оиланин икки ҳафталик эҳтиёжини таъминлашга мўлжалланган.

Ҳомий ташкилотлардан 10 тонна гуруч, 9,4 тонна шакар, 6 тонна ун, 3000 литр ўсимлик ёғи, 60 кг гўшт, 59 қути туҳум, 1100 қути қуруқ чой, 10,3 тонна пиёз, 10,3 тонна картошка, 750 кг қуритилган мевалар қоқи, 1,2 тонна макарон, 130 кг сабзи, 80 кг қарам, 60 кг мош, 40 кг нўхат, 20 кг лавага келиб тушди. Хайрия ёрдамларини эҳтиёжманд оилаларга етказиб бериш ишлари ҳар кун давом этади.

Халқимиз орасидаги танти, сахий ва савобталаб кишилар кўпчилиги туфайли марказ қисқа рақамига шу кунгача хайрия ёрдами кўрсатиш тақлифи билан икки юздан ортқ мурожаат бўлган.

Айни пайтда вилоятда жойлардаги ҳокимликлар ва бошқармалар томонидан маҳаллаларда арзон озиқ-овқат маҳсулотлари ярмаркалари ҳам ташкил этиляпти. Яқинда шундай тадбир Юқори Чирчиқ туманининг бир қатор маҳаллаларида уюштирилди. Фуқароларга 500 дан ортқ тиббиёт ниқоблари бепул тарқатилди. Шу билан бирга, туман санитария-эпидемиологик осойишталик маркази шифокорлари маҳаллалардаги кўчалар ва хонадонларни дезинфекция қилди.

Бош муҳаррир: Салим Дониёров

«Янги Ўзбекистон» газетаси учун масъул: бош муҳаррирнинг биринчи ўринбосари Бахтиёр Абдусатторов

Девонхона: (0-371) 233-70-98

Котибият: (0-371) 233-56-60

Эълонлар: (0-371) 233-57-15

Тахририятга келган қўлхатлар тақриз қилинмайди ва муаллифга қайтарилмайди. Газетанин етказиб берилиши учун обунани расмийлаштирган ташкilot жавобгар. Газета тахририят компьютер марказида сақлалади. Газетанин полиграфик жиҳатдан сифатли чоп этилишига “KOLORPAK” МЧЖ масъул.

Ўзбекистон Республикаси Президенти Администрацияси ҳузуридаги Ахборот ва оммавий коммуникациялар агентлиги томонидан 2020 йил 13 январда 1047-рақам билан рўйхатга олинган. **Нашр индекси** — 236. **Буюртма** — 1138. 43642 нусхада босилди. **Ҳажми** — 3 табоқ. **Офсет усулида** босилган. **Қоғоз бичими** А2. Баҳоши келишилган нарҳда.

“KOLORPAK” МЧЖ босмахонаси. Корхона манзили: Тошкент шаҳри, Яшнобод тумани, Элбек кўчаси, 8-уй. ЎзА якуни — 00:30 Топирилди — 01:15 1 2 3 4 5 6

Навбатчи муҳаррир: Лутфулла Сувонов Мусаххих: Мафтуна Мингбоева

Босмахона телефони: (71) 230-27-76

Манзилимиз: 100029, Тошкент шаҳри, Матбуотчилар кўчаси, 32-уй